

Beteckning: Rel C vt 2003:4

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Makt och kön i kristendomen och islam

Angelika Davidsson
Januari 2004

C-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap C
Handledare: Åke Tilander

Högskolan i Gävle
H S- institutionen
M.N.R- programmet
C-uppsats 10 poäng
v.t. 2003

MAKT OCH KÖN I KRISTENDOMEN OCH ISLAM

C- uppsats 10 p. v.t. 2003

Författare: Angelika Davidsson

Handledare: Åke Tilander

Innehåll

1. Inledning.....	3
1:1 Syfte	3
1:2 Frågeställningar:	3
1:3 Metod.....	3
2. Historia	4
3 Citat	6
3:1 Citat ur Bibeln.....	6
3:2 Citat ur koranen	9
4. Extrema uttryck för makt och kontroll i vissa kristna och muslimska traditioner idag	12
4:1 Bok: Gud och alla andra karlar	12
4:2 Diskussion.....	16
4:3 Diskussion av intervjuerna med kvinnor tillhörande Jehovas Vittens församling	17
4:4 Bok: Hedersmord på Pela – systemen berättar.....	18
4:5 Diskussion.....	21
4:6 Diskussion av intervjuerna med muslimska kvinnor	24
5. Psykologiska mönster.....	27
5:1 Borderline – en personlighetsstörning med god prognos	28
6. Barry Longs syn på balans mellan man och kvinna.....	30
7. Diskussion	33
8. Sammanfattning	36
9. KÄLLFÖRTECKNING	37
9:1 Tryckta källor.....	37
9:2 Internetkälla	37
9:3 Filmkälla	37
Bilaga: Intervjuer.....	38
Intervju med tre kvinnor från Jehovas Vittnen:	38
Maria 24 år, medlem i Jehovas Vittnen, med anknytning till Kuba.....	38
Anna 21 år, medlem i Jehovas Vittnen med anknytning till Sverige	39
Sara 20 år, är medlem i Jehovas Vittnen med anknytning till Sverige.....	40
Intervju med tre muslimska kvinnor:	41
Kadidja 20 år, är muslim med anknytning till Turkiet.	41
Aisha 27 år, är muslim med anknytning till Somalia.	42
Fatima 35 år, är kurdisk muslim men anknytning till Irak.	45

1. Inledning

Jag har valt att undersöka om makt och kontroll beteenden kan ta sig uttryck mellan könen på ett obalanserat sätt i vissa kristna och vissa muslimska traditioner, med bibeln och koranen som underbyggande faktorer till detta. Intresset för detta grundar sig på att både kristendomen och islam är två gamla och världsomspännande religioner som båda hör till de abrahamitiska religionerna. Både kristendomen och islam har många hängivna anhängare över hela världen idag. Vad som bör tilläggas är att kvinnorna jag intervjuat för uppsatsen har handplockats för att ge en så bred bild som möjligt av hur det kan se ut för kvinnor i de olika traditionerna.

1:1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att belysa om det kan finnas maktobalans mellan könen med bibeln och koranen som underbyggande faktorer till detta.

1:2 Frågeställningar:

- Förekommer maktobalans mellan könen med bibeln och koranen som underbyggande faktorer till detta?
- Går vägen till manlig bekräftelse för vissa män genom kontroll av kvinnlig sexualitet eller våld mot kvinnor, eftersom det ingår i deras heteronoma¹ värderingar?
- Finns likheter mellan den kluvna synen på kvinnan i vissa kristna och vissa muslimska traditioner, och en borderlinepersonlighets kluvna syn på gott och ont?

1:3 Metod

Jag har valt att använda mig av en fenomenografisk metod när jag utforskat ämnet. Den går ut på att beskriva *hur* fenomen i omvärlden uppfattas av människor. Fokus ligger på *innebörden* av objektet, istället för att förklara varför, hitta samband eller frekvenser. Det är de olika individuella upplevelserna av objektet som är det centrala inom fenomenografien. I en fenomenografisk metod finns alltså inga absoluta svar, rätt eller fel. Till skillnad från kvalitativ metod som kan vara inriktad på beskrivningar i både första och andra ordningens perspektiv, är fenomenografisk metod enbart inriktad på andra ordningens perspektiv.

Första ordningen inriktar sig på att beskriva ett fenomen objektivt. Andra ordningens perspektiv inriktar sig på hur människan ifråga upplever ett fenomen. Det är den personliga, individuella upplevelsen av ett fenomen som belyses här. Fenomenografisk metod ägnar sig åt hur ett fenomen framstår/gestaltar sig på *olika* sätt hos människor. Intervjuerna i den här uppsatsen kommer att stå som en separat bilaga i slutet. Materialet som jag bearbetat i uppsatsen består av tryckt litteratur, film, (internetsidor) och intervjuer.

---

¹ Värderingar och normer för manlighet och kvinnlighet fungerar som en yttre konstruktion av exempelvis religion eller kultur (historisk tid). Se vidare Victor Bernhardtz beskrivning av på internet: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=531&a=154388>

2. Historia

Jag har valt att ta upp det här sättet att se på historien eftersom det är ett vanligt sätt att se på den historiska utvecklingen inom feminism och gynocentrisk feminism. Både i Sverige och internationellt.

Under förhistorisk och tidig historisk tid fanns det religioner i vilka människor såg sin högsta skapare som kvinna, skriver Scilla Elworthy i sin bok *Makt och kön*. Den stora gudinnan – den gudomliga stammodern – hade dyrkats från början av yngre stenåldern ca 7000 f Kr fram till det att de sista gudintemplen stängdes, omkring 500 e Kr. Enligt Stone menar vissa auktoriteter att gudintedyrkan uppstod redan ungefär 25000 f Kr, alltså under äldre stenåldern.² På den tiden hade människor inte inblick i att män var en bidragande faktor till fortplantningen, de förknippade inte barnafödande med sexualitet.

Framtiden tycktes vila helt på kvinnorna eftersom de hade makten att föda fram nytt liv. Som en naturlig följd av detta var kvinnorna det centrala i samhället och de som allt kretsade kring. Scilla Elworthy skriver också att kvinnorna stod för kontinuiteten: söner och döttrar fick sina namn efter modern. Ägodelar och förmögenhet ärvdes från mor till barn och sedan när jordbrukssamhället uppstod, folk slutade vara nomader och blev bofasta ärvdes rätten att bruka jorden från mor till barn, liksom redskap, utrustning och djur. Eftersom det var kvinnan som kunde skapa nytt liv var det kvinnan som dyrkades. Gudarna var alla variationer på ett enda centralt tema – den stora modern.³

Enligt Stone anses de äldsta bilderna av modergudinnan som upptäckts hittills komma från istiden. Ca tvåhundra kvinnofigurer har hittats på boplatser från istiden, ända från Pyrenéerna i västra Europa till Bajkalsjön i centrala Sibirien. Denna form av dyrkan, som tycks ha varit mer av en livsstil, framstår i historien som dyrkan av gudinnor med många namn och attribut. De flesta hedniska gudabilder hade bröst. Heliga konstföremål som förknippades med de religioner som föregick monoteismen har förstörts. Orsaken kan ha varit att de uppenbara kvinnliga attributen hos nästan alla statyer, som hittats under utgrävningar av bosättningar från stenåldern och tidiga historiska perioder, irriterade företrädarna för en manlig gudom, tror historikern Merlin Stone.⁴

Elworthy tror att människor med tiden började inse vilken roll mannen spelade för fortplantningen. Insikten fick oöverskådliga konsekvenser för kvinnor när männen började hysa intresse för vilket barn som var ”hans” eller ”inte hans”. Männens vilja att veta vem som var far till vilket barn innebar att de måste ha kontroll över de kvinnor de hade samlag med och hindra dem från att ha samlag med andra män. Resultatet blev att kvinnor blev mäns ägodelar, och med det kom äktenskapskontraktet och en kraftig begränsning av kvinnors rörelsefrihet. För den kvinna som vågade avvika innebar det ohyggliga straff.⁵ Där befinner vi oss än idag i vissa kulturer i världen.

Mellan år 6500 och 5200 f Kr spreds metallföremål och verktyg över hela Mellanöstern. Strax efter den första örringen dök den första dolken upp, och inom kort var stora delar av Europa och Asien beväpnade. Detta medförde oerhörda förändringar för de bofasta jordbruksfolken som levde runt Medelhavet, i Främre Orienten, Mellanöstern och så långt bort som Indien. Förändringen som innebar slutet för dessa samhällen var idén att man skulle lägga beslag på

---

² Stone M. (1976) s. Xii, L3

³ Elworthy, S. (1996) s. 25

⁴ Elworthy, S. (1999) s.31

⁵ Elworthy, S. (1999) s. 35

rikedom istället för att skapa den. Detta innebar att enskilda byar och stammar nu tvingades vara kapabla till att försvara sig själva. Med detta försvann gradvis de kvinnodyrkande kulturerna. Krigiska stammar under beteckningen ”indoeuropeér”, dyrkade manliga gudar styrda av fadersguden Zeus. Indoeuropeérna rörde sig söder ut från centrala Asien, genom det som idag är Bulgarien och Grekland. Under en period av ca tusen år erövrade de gradvis alla kvinnodyrkande kulturerna.⁶

När mannen insåg att ett barn var hans likaväl som moderns, såg han inte upp till henne som den enda skaperskan. Idén att man skulle gifta sig och att kvinnan var mannens egendom blev gradvis vedertagen och med den nödvändigheten av att kvinnan var trogen en enda man. Allt detta betydde att kvinnorna måste kuvas. Samtidigt försökte de beväpnade stammarna med manliga gudar som invaderade dessa samhällen, undanröja de maktkällor som fanns där, skriver Elworthy.

Philip Slater har en annan teori om vad som var orsaken till att de kvinnodyrkande kulturerna dog. Kvinnors makt skapade både en manlig skräck för kvinnor och ett högt prestationsbehov hos pojkar, tillsammans med självtvivel och en tendens att tränga bort de libidinösa drifterna. Patriarkatets invasion kan till exempel ha lett till att man upptäckte att det var effektivare att plundra andra än att skapa egna resurser. Detta innebar automatiskt att män var bättre lämpade som försörjare.⁷

Samhället var dock så genomsyrat av tron på kvinnan och styrkan hos de kvinnliga gudarna att varken erövring, lagar eller straff kunde undertrycka den. Om öppen dyrkan av gudinnan straffades, gick den under jorden och behöll sitt stora inflytande. För att undanröja gudinneyrkans makt och inflytande, behövdes något likvärdigt för att rubba dess förtroendet. Genesis skapelsemyt är ett bra exempel. Den vänder på föreställningen om att kvinnan är skaperskan och säger att gud skapade Eva av ett revben ur Adams kropp.

”Hon ska heta maninna, ty av man är hon tagen.”⁸ I lustgården lurar ormen Eva att äta av kunskapens frukt, som i sin tur får Adam att äta av den. Ormen får skulden. Detta sker under en tidsperiod när frukten var en symbol för gudinnans helgedomar och ormen var en symbol för gudinnan. Enligt Joseph Campbell representerade ormen i flera traditioner livets makt, förmåga att övervinna döden och tidens energi i tidens flöden. Men när den blir negativ blir tillvaron fördömd.

Kristendomen nöjde sig inte med detta utan för att utplåna gudinneydealet fullkomligt, skapade man kristna kvinnoideal som jungfru Maria. Jungfrumodern som födde fram nytt liv utan att vara i kontakt med sexualiteten (en man). D.v.s. fullkomligt ouppfyllbara ideal.

I de abrahamitiska religionerna betraktas kvinnan än idag som antingen mor eller fresterska. Det är judendomen, kristendomen och islam som ingår i de abrahamitiska religionerna. Ur Judendomen växte Kristendomen, och ur Kristendomen växte Islam. I den här uppsatsen kommer enbart Kristendomen och Islam att behandlas.

---

⁶ Elworthy, C. (1999) s. 35 ff.; Elworthy, C. (1999) s. 38

⁷ Elworthy, C. (1999) s. 38

⁸ Elworthy, C. (1999) s. 38 ff.

3 Citat

3:1 Citat ur Bibeln

Jag har valt att ta med citat ur bibeln för att se om vissa citat är tolkningsbara i kontexten maktobalans mellan män och kvinnor. I det här fallet mäns makt över kvinnor. Jag har även valt att ta med vissa citat för att se om det finns en kluven syn på kvinnan, som kan vara jämförbar med en borderlinepersonlighets kluvna syn på ont och gott.

Ur begynnelseberättelsen

Mosebok 1, 2:21-23

Då lät Herren Gud en tung sömn falla på mannen, och när han hade somnat, tog han ut ett av hans revben och fyllde dess plats med kött. Och Herren Gud byggde en kvinna av revbenet som han tagit av mannen, och förde henne fram till mannen. Då sade mannen: "Ja, denna är nu ben av mina ben och kött av mitt kött. Hon ska heta maninna, ty av man är hon tagen."

Detta citatet kan tolkas som att mannen är suprim i förhållande till kvinnan, eftersom mannen skapades först och kvinna skapades utifrån ett av revbenen från mannen. Kvinnan döptes till maninna, vilket kan tolkas som att kvinnan endast är en biprodukt av mannen. Gud benämns ofta som Herren, vilket är en maskulin betäckning. Jag tror att det är lätt att göra en direktparallell mellan mannen och Gud på detta sättet. Ett hierarkitänkande där Gud kommer först, sedan mannen och sist kvinnan(maninnan).

Ur begynnelseberättelsen

Mosebok 1, 3:4-6

*Då sade ormen till kvinnan: "Ingalunda ska ni dö; men Gud vet, att när ni äter av det, skall era ögon öppnas, så att ni blir såsom Gud och förstår vad gott och ont är."
Och kvinnan såg att trädet var gott att äta av och att det var en lust för ögonen och att det var ett ljuvligt träd, eftersom man fick förstånd av det. Och hon tog av dess frukt och åt. Hon gav också åt sin man, som var med henne, och han åt. Då öppnades bådas ögon, och de blev varse om att de var nakna.*

I detta citatet menar jag att ormen blir en symbol för ondska och falskhet. Eftersom det är kvinnan som får mannen att äta av frukten, förknippas hon därmed med samma egenskaper som ormen, d.v.s. ondska och falskhet. Hon är ingen att lita på.

Ur begynnelseberättelsen

Mosebok 1, 3:12-13

Mannen svarade: "Kvinnan som du har gett mig till att vara med mig, hon gav mig av trädet, så att jag åt. " Då sade Herren Gud till kvinnan: Vad är det du har gjort!" Kvinnan svarade: "Ormen bedrog mig, så att jag åt."

Kvinnan får skulden för incidenten.

Ur begynnelseberättelsen

Mosebok 1, 3:16

Och till kvinnan sade han: "Jag ska låta dig utstå stor vedermöda, när du blir havande. Med smärta skall du föda dina barn. Men till din man skall din åtrå vara, och han skall råda över dig."

Jag tolkar detta citatet som att Gud straffar kvinnan för incidenten med ormar. I straffet ingår att kvinnan ska vara underlägsen mannen och att han ska råda över henne.

Moraliska och religiösa lagar

Mosebok 2, 22:16-18

Om någon förför en jungfru som inte är trolovad och ligger med henne, så skall han ge brudgåva för henne och ta henne till hustru. Vägrar hennes fader att ge henne åt honom, då skall han betala en så stor penningssumma som man brukar ge i brudgåva för en jungfru.

Detta tolkar jag som att kvinnor betraktas som mäns ägodelar. Först är en kvinna i sin faders ägo, sedan när mannen som vill gifta sig med henne och betalat brudgåva, är hon i sin makes ägo. En man som betalar brudgåva för en kvinna anser jag gör en ekonomisk handelsaffär. En handelsaffär mellan fadern och mellan mannen i fråga som vill gifta sig med kvinnan. En kvinna är värd en större brudgåva om hon är oskuld eftersom det infår i normerna för kristna kvinnor, tillskillnad från en kvinna som inte är det.

Prästernas helighet

Mosebok 3, 21:7-9

Ingen av dem skall ta till hustru en sköka eller en vanärad kvinna, inte heller skall någon av er ta till hustru som blivit förskjuten av sin man, ty prästen är helgad åt Gud. Därför skall du akta honom helig, han bär fram din Guds spis. Han skall vara helig för dig, ty jag, Herren, som helgar er, är helig. Om en prästs dotter ohelgar sig genom skökolevnad, så ohelgar hon sin fader. Hon skall brännas upp i eld.

Arketyper som skökan och den vanärade tolkar jag i detta sammanhang, som kvinnor som överträtt de normer som förväntas av kvinnor. Eftersom de normerna endast är tillägnade för kvinnor är det endas kvinnor som kan bryta mot dem, därav är även dessa arketyper endast tillägnade för det kvinnliga släktet, inte det manliga.

Prästernas helighet

Mosebok 3, 21:13+14

Till hustru skall han ta en kvinna som är jungfru. En änka eller en förskjuten hustru eller en vanärad kvinna, en sköka - en sådan får han inte ta, utan en jungfru bland sina släktingar skall han ta till hustru,

I denna norm för kvinnor ingår det att vara jungfru till det att hon gift sig. Om hon följer den normen blir hon bekräftad som en ren och god kristen kvinna. Om hon inte följer den normen blir hon eventuellt bekräftad som en oren kristen kvinna.

Skilsmässa och omgifte

Mosebok 5 24:1-4

Om en man har tagit sig en hustru och äktat henne, men hon sedan inte längre finner nåd för hans ögon, därför att han hos henne har funnit något som väcker hans avsmak, och om han därför skrivit skiljebrev åt henne och gett henne det i handen och skickat bort henne från sitt hus, och kvinnan sedan, när hon har lämnat hans hus, går bort och blir en annans hustru, och nu också denne andre man får motvilja mot henne och skriver skiljebrev och ger henne det i handen och skickar bort henne från sitt hus, eller om denne andre man som tagit henne till hustru dör, då får inte hennes förste man, som skickade bort henne, åter ta henne till sin hustru, sedan hon låtit orena sig, ty detta skulle vara en styggelse inför Herren.

Detta är ett av dem citaten som är primitiva och överkningsbara i det kulturhistoriska Sverige vi befinner oss i idag, men eftersom bibeln skrevs för tvåtusen år sedan och antagligen inte är helt fri från påverkan av den kulturhistoriska utvecklingen som rådde då, samt av den mänskliga handen, speglar det tydligt de värderingar som rådde då. Eftersom mannen ska betala hemgift till brudens far när de gifter sig så betraktas hon kanske därför mer eller mindre som en ägodel med mindre rättigheter. Därför framgår i detta citatet att kvinnan inte får ta ut skilsmässa på eget initiativ. Jag ser en direkt parallell mellan en kvinnas förhållande till sexualitet och en kvinnans förhållande till en högre makt. En kvinna kan låta orena sig genom att vara med flera män, vilket här betraktas som en styggelse inför Herren. Enligt detta citatet går en kvinnans förhållande till andlighet och sexualitet hand i hand. Men det gäller inte för män och därför anser jag att detta citatet belyser ett sätt att kontrollera kvinnor i ett religiöst syfte.

Kvinnorna vid de kristna sammankomsterna

Första korinthierbrevet 11:3-10

Nu vill jag att ni skall veta att Kristus är varje mans huvud, att mannen är kvinnans huvud och att Gud är Kristi huvud. En man som ber eller profeterar med något på huvudet drar skam över sitt huvud. Men en kvinna drar skam över sitt huvud om hon ber eller profeterar barhuvad. Det är samma sak som om hon hade rakat av sig håret, för om en kvinna uppträder barhuvad kan hon lika gärna ha håret avklippt. Men när det nu är en skam för kvinnan att klippa eller att raka av håret, måste hon ha någon huvudbonad. En man behöver ju inte ha något på huvudet, eftersom han är en avbild och avglans av Gud. Men kvinnan är en avglans av mannen, ty mannen kommer inte från kvinnan utan kvinnan från mannen, och mannen skapades inte för kvinnan utan kvinnan för mannen. Därför måste kvinnan på huvudet bära ett tecken för sin rätt för änglars skull.

Även här ser jag en tydligt uttalad hierarkiordning där Gud kommer först, sedan mannen och sist kvinna. Till skillnad från kvinnan, behöver mannen exempelvis inte ha något på huvudet när han ber eller profetar eftersom han är en avbild och avglans av Gud. Detta tolkar jag som att mannen står närmare Gud och det gudomliga än kvinnan. Antagligen har normer vad gäller kvinnans utseende under den kulturhistoriska utvecklingen, lagts in och blivit en del av ett religiöst påbud. Normer om kvinnans hårfrisyr. På så sätt har den mänskliga handen påverkat den heliga skriften tror jag, och detta är ett exempel på det.

Sejerjubil i himlen

Uppenbarelseboken 19 19: 2-3

Ty sanna och rättfärdiga* är hans domar. Han har dömt den stora skökan som fördärvade jorden med sin otukt, och han har utkrävt hämnd på hennes hand för sina tjänares blod. Och de sade igen: "Halleluja". Och röken från henne stiger i evigheters evighet.

Här framgår det att arketypen skökan endast är tillägnad kvinnor. En kvinna som överträder de sexuella normer med otukt som gäller för kristna kvinnor kommer att straffas av Gud och kanske brinna i helvetet i en evigheters evighet.

Den kristna familjen

Kolosserbrevet 3 3:18

Ni kvinnor, underordna er era män, som det anstår kristna.

Här framgår det tydligt att det ingår i normen för kristna kvinnor, att medvetet välja att vara underlägsna män.

Den kristna familjen

Efesierbrevet

Ni kvinnor, foga er efter era män som efter Herren. Ty en man är en kvinnas huvud liksom Kristus är kyrkans huvud – han som också är frälsare för denna sin kropp. Och liksom kyrkan underordnar sig Kristus, så skall också kvinnorna i allt underordna sig sina män.

Även här framgår det tydligt att kvinnor medvetet bör underordna sig män eftersom det ingår i normen för kristna kvinnor. Återigen framträder bilden av hierarkiordning där Gud kommer först, sedan mannen och sist kvinnan. Liksom Gud råder över mannen, råder mannen i sin tur över kvinnan.

3:2 Citat ur koranen

Jag har valt att ta med citat ur koranen för att se om vissa citat är tolkningsbara i kontexten maktobalans mellan män och kvinnor. I det här fallet mäns makt över kvinnor. Jag har även valt att ta med vissa citat för att se om det finns en kluven syn på kvinnan, som kan vara jämförbar med en borderlinepersonlighets kluvna syn på ont och gott.

Kvinnorna:

Fjärde Súran vers 3

Om I frukten att ej kunna iakttaga rättvisa mot de faderlösa, äkten då så många kvinnor det synes eder lämpligt, två eller tre eller fyra, men frukten I ändock, att I ej skolen kunna iakttaga billighetens krav, så tagen blott en enda eller blott de slavinnor, över vilka I råden!

Här framgår det att män får gifta sig med max fyra kvinnor samtidigt, kanske av välgörenhet för de kvinnor som är fattiga och behöver bli omhändertagna för ett bättre liv, eller de som saknar en fader. Alternativt kan en man gifta sig med de slavinnor som de äger. Antagligen är detta ett citat som är skrivet utifrån den kulturhistoriska tiden som rådde då, slavar betraktades inte som människor och var enbart en handelsvara.

Kvinnorna:

Fjärde Súran vers 19

Mot dem av edra kvinnor, som begå skändlighet, skolen I tillkalla fyra vittnen bland eder; vittna dessa, så kvarhållen dem inomhus, tills döden tager dem hädan eller Gud bereder dem en annan utväg!

Här framgår det att endast kvinnor kan överträda sexuella normer som är tillägnade för muslimska kvinnor och att de måste straffas om det går att bevisa med fyra vittnen att de har överträtt normerna. Detta gäller inte för muslimska män. Om det går att bevisa att kvinnan överträtt de normerna, blir straffet antingen döden eller något annat. Att *Gud bereder dem en annan utväg* kan vara nästan obegränsat tolkningsbart eftersom Gud i så fall kan hitta på vad som helst. Jag tror att detta citatet är ett resultat av gamla feodala värderingar som rådde när koranen skrevs. För att män skulle kunna veta vem som var far till vilket barn, måste kvinnorna kontrolleras. Det avspeglar sig i den här súran.

Kvinnorna:

Fjärde Súran vers 23

I, som tron, det är ej tillåtet för eder att ärva kvinnorna mot deras vilja, ej heller att hindra dem att gifta om sig för att så tillägna eder något av vad I givit dem, så framt de nämligen ej begå uppenbar skändighet;

Så länge kvinnor följer normen som gäller för muslimska kvinnor, ska de vara fria att gifta om sig, och deras män får inte hindra dem om de är troende muslimer. Men om de överträder de normerna så får männen hindra dem.

Kvinnorna:

Fjärde Súran vers 29

Den bland eder, som ej har medel att äkta friborna rättrogna kvinnor, tage sig hustru bland de rättrogna unga flickor, över vilka I råden, ty Gud känner bäst eder tro, och I hören varandra till. Tagen dem till äkta med deras husbönders tillåtelse och given dem deras lön enligt vad tillbörligt är, såsom ärbara kvinnor, de där varken bedriva otukt öppet eller ha älskare i hemlighet!

En kvinna som inte har älskare i smyg eller överskrider de normer som gäller för kvinnor är en rättrogen kvinna. En man som inte har möjlighet att gifta sig med en sådan kvinna får lov att gifta sig med en rättrogen ung flicka istället. Frågan är om denna vers kan tolkas på ett sätt som legaliserar barngiftemål? Det kan vara en hårfin skillnad. En kvinna är inte heller en självständig individ eftersom en man som vill gifta sig med en kvinna måste fråga hennes far om lov först och ge henne lön för att hon är en ärbar kvinna.

Kvinnorna:

Fjärde Súran vers 38

Männen vare kvinnornas föreståndare på grund av det företräde, Gud givit somliga framför andra, och de utgifter av sina ägodelar, som de hava; därför skola och de rättskaffens kvinnorna var undergivna och aktsamma om vad som är fördolt, därför att Gud aktar dem. Och vad dem beträffar, av vilka I frukten uppstudsighet, så varnen dem, skiljen dem från bädden och agen dem, men om de då lyda eder, så sök ej sak med dem!

Här framgår det tydligt att Gud har givigt mannen vissa privilegier i förhållande till kvinnan och att kvinnor medvetet bör välja att vara undergivna män eftersom det ingår i deras normer för att bli bekräftade som bra och rättskaffens kvinnor. Det ingår även att lyda mannen. För den som inte lyder ska mannen först varna henne, låta henne sova någon annanstans än i hans säng, och aga henne. Men om hon ger med sig så behöver han inte göra detta. Detta är alltså ett nödvändigt och religiöst påbud.

Kvinnorna:

Fjärde Súran vers 127

Om en kvinna befarar hårdhet eller avoghet av sin make, så drabbar ingendera någon skuld, om de bilägga saken sinsemellan i godo, ty förlikning är bäst.

Både mannen och kvinnan är fria från skuld om en kvinna känner avoghet från sin man, om de gör upp saken sins emellan. Frågan är om det betraktas som en kvinnas fel att en man visar sig avog? Kanske kan en man använda sig av denna versen för att släppa ut sina aggressioner på kvinnan eftersom han redan är fri från skuld ovasätt vilken grad av avoghet eller hårdhet det handlar om?

Kvinnorna:

Fjärde Súran vers 128

I skolen dock aldrig vara i stånd att behandla kvinnorna lika, även om I önsken det.

Den här versen kan tolkas på ett sätt som är diskriminerande vad gäller kvinnor.

Ljuset:

Tjugofjärde Súran vers 2

Skökan och skökokunden skolen I giva hundra gisselslag vardera. Och haven intet medlidande med dem, när det gäller Guds religion, om I tron på Gud och den yttersta dagen! Ett antal av de rätttroga skall ock bevittna deras bestraffning.

Detta tolkar jag som att en prostituerad och en kund hos en prostituerad har överträtt de normer som gäller för både män och kvinnor och måste därför straffas med hundra piskrapp vardera. Detta är ett så primitivt sätt att upprätthålla lagen på att det måste vara ett resultat av de kulturhistoriska värderingarna som fanns när koranen skrevs.

Ljuset:

Tjugofjärde Súran vers 31

Säg och till de rätttroga kvinnorna, att de behärska sina blickar och akta sin lem och ej visa sina behag undantagandes av vad som alltid är synligt därav! Och de må kasta sin slöja över sin barm och ej visa sina behag annat än för sina män eller sina fäder eller sina mäns fäder eller sina söner eller sina mäns söner eller sina bröder eller sina bröders söner eller sina systrars söner eller sina kvinnor eller de slavar, över vilka de råda, eller sådana stackare till män som ej hava något sinne därför, eller barn, som ej förstå sig på kvinnors nakenhet. Och de må ej heller slå ihop fötterna, så att de smycken, som de dölja, märkas.

Denna vers ser jag som ett tydligt exempel på hur man kan kontrollera kvinnor i religiöst syfte. Syftet att kontrollera kvinnor var att hålla reda på vem som var far till vilket barn, vilket kan grunda sig på gamla feodala värderingar som rådde då koranen skrevs. I detta ingår att kvinnor ska dölja sina kroppar, ibland även sitt ansikte för att inte fungera som måltavla för utomstående mäns sexuella projektioner.

Ljuset:

Tjugofjärde Súran vers 33

Tvingen icke edra tjänarinnor till otukt, för att söka värva det jordiska livets vinning, om de vilja leva kyskt! Men om någon tvingar dem, så är Gud förvisso overseende och barmhärtig, sedan de tvungits därtill.

Män som har kvinnliga tjänarinnor bör inte utnyttja dem sexuellt för sin egen vinnings skull. Men om tjänarinnorna ändå har blivit utnyttjade så kan Gud förlåta dem eftersom det hände mot deras fria vilja. Jag anser att den här versen kan tolkas på ett farligt sätt, mannen som utnyttjat kvinnorna alternativt förgripigt sig på eller våldtagit, har inte gjort något fel. Det är kvinnorna som är råkat ut för detta och bär skulden i detta avseende eftersom Gud kan förlåta dem, inte mannen som utförde det.

4. Extrema uttryck för makt och kontroll i vissa kristna och muslimska traditioner idag

Berit Ås är norsk kvinnoforskare och politiker som observerat, beskrivit och satt namn på de fem vanligaste härskarteknikerna:

1. **Osynliggörande** – att inte vilja/ välja att inte se, höra eller förstå en annan människa.
2. **Förlöjligande** – att göra sig lustig på bekostnad av en annan människa alt. en annan människas åsikter genom att inte respektera henne/honom eller dess åsikter.
3. **Undanhållande av information** – att medvetet undanhålla information från någon som har rätta att ta del av det eftersom det skulle kunna påverka personen ifråga.
4. **Dubbelbestraffning** – oavsett hur en annan person gör så är det alltid fel.
5. **Påförande av skuld och skam** – att skuld och skambelägga en annan persons beteende, handling, känslor, tankar eller värderingar.

I sitt häfte *De fem härskarteknikerna* skriver hon att detta är en form av psykisk misshandel som kan leda till att man tappar självkänsla och identitet. Berit Ås häfte med *De fem härskarteknikerna* har tryckts i bokform. Den finns att få tag på i Libris, men jag har inte använt mig av den i detta arbetet utan bara av häftet. Under tiden jag har bearbetat informationen om härskarteknikerna och informationen i böckerna som jag har samlat referat ur, har jag upptäckt tre andra härskartekniker som inte finns nämnda bland de fem vanligaste:

1. **hot och skrämsel** – ligger på ett psykiskt och känslomässigt plan, exempelvis hot om våld etc.
2. **våld, mord, övergrepp och annan skadegörelse** – ligger på ett fysiskt plan.
3. **att göra någon/ några andra beroende av sig själv** - exempelvis fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, andligt etc. för att själv få fullständig kontroll.

4:1 Bok: Gud och alla andra karlar

Av: Eva Lundgren

Jag har här gjort utdrag från intervjuer i Eva Lundgrens bok för att se om det går att utläsa om de intervjuade använt sig av sk. härskartekniker. De intervjuade männen är mycket religiösa kristna, en del jobbar som präster och andra jobbar inom den sociala sektorn.

Intervjuad är Dagfinn, 35, kristen. Gift med Randi.

- Får du inte lustkänslor också när du slår?

- *Nja, jag medger mig lust alltså, det är inte det. Jo, det är ju möjligt att jag på sätt och vis känner väldigt starkt att den situationen är jag man, jag är mannen, jag är man alltså, det tror jag att jag vill att det känner jag starkt. Det blir väldigt klart i en sådan situation att man är man, stark, och då är det väldigt frestande att ta henne också, det är det.*

- Det verkar som om sländet går över i sexuell...

- *Jodå, ja, ja, där tror jag faktiskt att du har kommit på något. Inte sant, när man är uppfost-raren, den starke och representerar Gud i uppfostrollen – nu använder jag en pedagogisk terminologi, för jag är väldigt fascinerad av det här häftet – när man befinner sig i uppfost-rrollen och blir befäst i den, vilket ju också är den roll som Gud har givit mannen, så är det*

*klart att man känner sig som en man och reagerar rent fysiskt utan att man tänker. Du förstår väl vad jag menar?*⁹

- Vad är det som sker med en man som slår? Du sa något om att bli man?

*- Jo, alltså, där har du samspelet, Guds samspel alltså, och det är ju klart att han använder den här processen, som du kallar det. Du kallar det för våldsprocessen, jag tror att jag skulle ha funnit andra ord för våld här, mer meningsfulla ord, men jag kan tills vidare kalla det för processen. Jo, i den här processen blir jag väldigt trygg och medveten om min roll som man, och det har ju återverkningar på arbetslivet och församlingslivet, samtidigt som hon finner vägen till sin roll, och Gud är med, Gud är med.*¹⁰

- Du menar alltså att din personlighet eller maskulinitet byggts upp kring detta? Eller hur skulle du vilja uttrycka det som har hänt med dig?

- Jag har blivit starkare som man, mer medveten om att vara man, mer medveten om det där med att sätta gränser och inte ge efter och bli svag. Jag har också blivit medveten om allt som Gud har givit mig av styrka och bestämdhet och makt och förmåga att leda och så vidare. Jag tycker att de orden är lite slitna och klichéartade, de har sagts så många gånger. Låt mig uttrycka det så här: jag har fått förmåga att vara den fasta medelpunkten och det är ju det som är meningen med mig.

- Så du upplever dig inte som en våldsman?

*- Ånej, nej, nej, nej.*¹¹

- Men är det inte viktigt för din maskulinitet att hon har det bra och vill ha dig?

*- Den kristna kvinnan ska vara passivt lagd, hon ska vara positiv, mjuk, villig att ta emot, öppna sig, men hon ska inte vara... En del gånger då hon legat under mig, har hon liksom hävt upp underlivet mot mig, förstår du? Det kan inte tolereras. Som om hon söker upp mig. Så då tar jag och håller henne nere, och så vänder jag på henne, och så tar jag henne bakifrån i stället, för det tycker hon inte om. För då får jag liksom understruket att det är jag som bestämmer hur. Men hon får ju vad hon ska ha, hon får ju in mig i sig, och det är ju det som är det bibliska.*¹²

- Ger porrtidningarna dig praktiska tips?

*- Jo, jo, det är klart, det finns faktiskt inte någonting som inte kan användas av Gud. Och man behöver en sådan idébank som porren är. Så det är klar att den på många sätt berikat mitt sätt att ha sexualliv. Och sådant som det där med analsex, det var fantastiskt, och det är ju väldigt vanligt, visar det sig, när jag talar med andra i kristna miljöer om det. För preventivmedel kan man ju inte använda, så att porr är en form av förebyggande, det är Guds vilja alltså.*¹³

---

⁹ Lundgren, E. (1992) sid. 42 f.f.

¹⁰ Lundgren, E. (1992) sid. 43 f.f.

¹¹ Lundgren, E. (1992) sid. 44

¹² Lundgren, E. (1992) sid. 47

¹³ Lundgren, E. (1992) sid. 49

Intervjuad är Mikael 40 år, kristen. Var gift med Helene som blev känd i hela Norge, Sverige, Finland och Frankrike genom radioprogrammet *Gud er ingen myk mann 1985* och hon blev intervjuad i boken *I Herrens Vold*.

- Nu tänker jag på Helenes syster, som ju ingrep och hotade med att offentliggöra ditt namn.

- *Hon är ett världens barn. Hon går sina egna vägar, hon hör inte Guds röst, hon tar sig till med saker som ligger utanför Guds plan. Måtte Herren vara henne nådig.*

- Systemen hotade med offentlighet om du inte slutade att slå.

- *Det visar hur Djävulen har tagit fatt i henne och hur han använder sig av henne för att försöka ödelägga Guds verk. Lyckligtvis gav Herren mig visdom att finna andra vägar och hindra den där kvinnan att släppa lös sina destruktiva, dödsmärkta aktiviteter.¹⁴*

- Hur tämjer du Helene?

- *Detta som du ständigt framhåller som slag, jag skulle vilja kalla det för ett slag i luften, syster! Det är ju just genom att låta henne känna det fysiskt... för människan är inte bara själ utan också kropp. Och just detta att fysiskt få in medvetandet om att Herren slår och Herren slår hårt, just det måste jag vara hennes handgångna man för att förmedla. Därför måste jag slå hårt. Ett lätt slag kan lätt förväxlas med kurtis.*

- Du förnekar överhuvudtaget inte att du har misshandlat Helene?

- *Den man håller av ska man göra allt gott för. Och jag har gjort allt gott för Helene. Men hon har en motsträvig själ och hennes kropp är vild. Så jag har varit tvungen att använda alla de redskap Herren har givit mig för att leda henne och föra henne fram till helighet. Och Herren har också visat mig att jag har varit tvungen att... slå. Men slagen är helighet, det är inte brutalitet, det är gudstjänst.¹⁵*

- Har detta något med din uppfattning om manlighet att göra?

- *Det låter inte lösgöra sig från den kristna mansuppfattningen. Dagens samhälle faller ju sönder därför att folk glömmer vilken roll Herren har skapat mannen och kvinnan till. Det är klart att detta inte kan lösgöras från den uppgift som mannen har fått på jorden, som kvinnans överhuvud, som förkunnaren.*

- Nu karaktäriserar du mannen genom uppgifter. Är det några egenskaper som är knutna till den uppfattningen om maskulinitet?

- *Det är styrkan, fastheten och det eviga jagandet efter rättfärdighet; mannen får inte vara svag.¹⁶*

- Låt mig fråga något annat: har du varit arg när du slagit?

- *Inte arg utan inställd på att inte ge mig förrän hon givit sig. Inte ge mig förrän jag vunnit.*

---

¹⁴ Lundgren, E. (1992) sid. 54

¹⁵ Lundgren, E. (1992) sid. 56

¹⁶ Lundgren, E. (1992) sid. 64

- Du har aldrig blivit så arg att du tappat kontrollen?

- Nej, aldrig!

- Är det viktigt för dig att behärska situationen och ha kontrollen?

- Ja, och där är herren en garanti. Han vill alltid visa mig var gränsen går. Herren är hos mig hela tiden. Somliga lever närmare Gud än andra. Ilskan tar aldrig överhanden för mig, men Herren använder sig av min ilska, han ger mig helig vrede. Och det är en helt annan situation.¹⁷

Intervjuad är Erling 40 år, kristen. Var gift med Unni som intervjuades i boken *I Herrens Vold*.

- Du tappar inte kontrollen, alltså?

- Nej, den där konstiga känslan av blackout uppträder inte, jag blir liksom lite upptagen av att på ett sätt... jag kan liksom tänka mig att skära upp henne lite, alltså. Jag får lust att förstöra henne lite. Hon är så förbannat duktig och måste liksom briljera, och det är inte så illa att liksom ha henne lite under foten, trampa lite på henne, bokstavligen alltså.¹⁸

- Blir du provocerad av något annat hos henne är hennes duktighet?

- Ja, hon behärskar alla situationer, alla situationer behärskar hon, får till stånd allt möjligt och... det är precis som att förklara mig omyndig, det är pinsamt. Och jag känner mig förödmjukad och då måste jag ge igen och förödmjuka tillbaka, det är klart, det står i korten, att det är nödvändigt.

- Men hon förödmjukar väl inte dig om hon är duktig?

- Jag är familjens överhuvud och hon stjälar föreställningen. Ibland undrar jag om hon inte har slagit sig samman med Den Helige ande.¹⁹

Intervjuad är Jonny 45 år, kristen. Var gift med Elisabeth som intervjuades i boken *I Herrens Vold*.

- Men varför slog du inte så att du lämnade märken? eller var du noga med att låta bli att lämna märken?

- Det skulle allt ha sett bra ut. Du vet hur människor vänder och vrider på sådana saker.

- Hur då menar du?

- Det var ju ingen som hade sett henne, hur hon uppförde sig.

- Så du var rädd att människor skulle tro att du var våldsam?

---

¹⁷ Lundgren, E. (1992) sid. 66

¹⁸ Lundgren, E. (1992) sid. 80

¹⁹ Lundgren, E. (1992) sid. 81

- Ja, det är klart en risk.²⁰

Intervjuad är Anders 40 år, kristen. Gift med Cecilie som intervjuades i boken *I Herrens Vold*.

- *Makt är något som är givet av Gud, som mannen ska utöva över kvinnan, och som man ska utöva över församlingen när man har fått en ledaruppgift, och det har jag fått. Cecilie och jag är gift med församlingen, precis som Kristus är gift med församlingen.*²¹

4:2 Diskussion

Många av männen betonar hur viktigt det är för deras manliga självkänsla att den manliga identiteten inte hotas av kvinnan på något sätt. Erling beskriver att han som *familjens överhuvud* blir provocerad av att hans fru är duktig eftersom han känner sig förödmjukad och omyn-digförklarad. Han får lust att skära upp henne, förstöra och trampa lite på henne som hämnd för att han känner som han gör. Jag menar att detta kan vara ett exempel på härskartekniken *dubbel bestraffning*. Om hon gör som han säger och gör det "lite för bra", förödmjukar och omymndigförklarar hon sin man som måste straffa henne för detta. Vad händer om hon vägrar att göra som *familjens överhuvud* tycker? Blir hon straffad då istället? Oavsett hur hon gör riskerar hon att bli straffad. Dagfinn har mycket bestämda åsikter för hur både män och kvin-nor ska vara. Kvinnan ska vara mjuk och passivt lagd medan Gud har givit mannen styrka, bestämdhet och representerar Gud i uppfostrarrollen. Dagfinn säger att han känner sig starkare om han kan sätta gränser och inte blir svag, han känner sig väldigt trygg och medveten om sin roll som man i själva våldsprocessen. Jag anser att genom den här inställningen blir han bero-ende. Hans väg till bekräftelse som man går igenom att använda sig av olika härskartekniker, inklusive direkt våld mot sin fru. För att han ska kunna känna sig trygg i sin mansroll måste frun Randi leva upp till den kvinnoroll han anser är den ideala. Gör hon inte det så kan det eventuellt hota hans mansroll eftersom den är beroende av hennes. Därav eventuellt hans be-hov som uppfostrare. I intervjun med Dagfinn framgår tydligt att han anser att Gud har legiti-merat våldet, samtidigt som han själv njuter av det eftersom det är en källa till bekräftelse för honom. Att missbruka våld mot sin fru anses inte bara vara i sin ordning, en ren nödvändig-het, utan också ett gudomligt påbud som skapar ordning mellan man och kvinna för att gynna ett gudomligt och positivt syfte/ andlig utveckling. Därför finns risken att han inte upplever sig som en våldsman eller att han gör något fel, utan bara som en Guds man i uppfostrarroll. Dagfinn påstår också att Gud förespråkar pornografi eftersom det är förbjudet med preven-tivmedel inom kristendomen. Här verkar han projicera ut sin sexuella läggning på Gud, för att på så sätt få den legitimerad och kanske slippa ta ansvar för den. Även Mikael anser att Gud har legitimerat och godkänt hans våldsamma beteende med orden: - *slagen är helighet, det är inte brutalitet, det är gudstjänst!*

I Mikael's intervju framgår det tydligt att han förnekar, förvrider och bortförklarar våldet, sam-tidigt som han erkänner vad han har gjort. Mikael säger att Gud använder sig av hans ilska och ger honom helig vrede. På så sätt anser han att Gud har legitimerat hans missbruk av makt och kontrollbeteendet *våld*. Oavsett hur och vad han gör så står Gud på hans sida och legiti-merar hans handling. Risken att han utsätter sin fru för härskartekniken *dubbel bestraffning*, är mycket stor här. Jonny valde medvetet att han inte skulle lämna synliga spår när han medvetet slog sin fru. Jonny använde sig av härskartekniken *påförande av skuld och skam*. Han förne-kade att han bar ansvaret för att han missbrukat våld mot sin fru eftersom han ansåg att hon

---

²⁰ Lundgren, E. (1992) sid. 158

²¹ Lundgren, E. (1992) sid. 133

uppfört sig på ett så provocerande sätt att han tvingats till detta. Det visar tydligt att Jonny är sjuk eftersom hans beteende är medvetet och hans agerande är beräknande. Han har medvetet valt att skada och bestämt hur omfattande skadorna får bli, i förväg. Det framgår tydligt av samtliga av dessa män som intervjuats i Eva Lundgrens bok, att våld mot kvinnor är en nödvändig del för att bli bekräftad som man. Vad ingen av dessa män verkar inse är att en man med friska och sunda värderingar skulle bli grovt förolämpad om hans beteende gentemot kvinnor ifrågasattes vad gäller våld, eftersom våld mot kvinnor inte är en väg till manlig bekräftelse för honom och därför inte ingår som en del av hans heteronoma värderingar. Samtliga av dessa män har använt sig av härskartekniken *våld, mord och annan skadegörelse*. Troligen har de använt sig av de resterande härskarteknikerna också, även om det vara svårt för mig som utomstående att få fram det ur ett så här begränsat perspektiv.

4:3 Diskussion av intervjuerna med kvinnor tillhörande Jehovas Vittens församling

Kvinnorna som jag intervjuat kommer alla från Jehovas Vittnes församling, i Gävle området. I vissa avseenden framgår det tydligt att de kommer från samma församling. Ett exempel på det är när jag frågade om varför de anser att mannen ska styra i ett förhållande. Maria svarade att det står i bibeln att mannen ska vara kvinnans överhuvud. Det är hans uppgift att styra i ett förhållande och ta de viktiga besluten, han ska styra kajutan. Anna svarade att hon tycker att mannen och kvinnan ska vara jämställda i ett förhållande, men att mannen ska vara "kapten på kajutan" och fatta de stora besluten. Sara säger att det står i bibeln att kvinnan är svagare och skapades som ett komplement till mannen.

- jag är själv bara glad att jag slipper att ta det ansvaret eftersom det är för stort för mig.

Vissa frågor kan hon inte svara på, men hon har accepterat att det är så eftersom det står i bibeln.

Eftersom svaren var så lika och två av dem använde sig av samma metafor, tror jag att många av svaren och värderingarna är inlärd. Deras värderingar kan därför vara kollektiva och exklusiva för deras tro, istället för att vara personliga. Kanske har de fått lära sig hur den perfekta balansen mellan en kristen man och kvinna ska se ut i ett förhållande, för att undvika skilsmässa. Maria säger att skilsmässa är förbjudet enligt bibeln, med undantag om misshandel eller otrohet förekommer, eller om en partner har dött.

Hon anser att det är bra att mannen styr i ett förhållande eftersom det annars lätt kan bli för många viljor som kan ge upphov till konflikter, som i sin tur kan leda till skilsmässa. Och man ska inte skilja sig, säger Maria. Anna säger att inom Jehovas Vittnen ser man allvarligt på äktenskap och att man inte bör skilja sig om man en gång gift sig. Man ska försöka lösa dem problem man har i äktenskapet eftersom skilsmässa annars kan bli en för lätt utväg. Undantag är om den ena personen dör, har varit otrogen eller om misshandel förekommer. Sara säger att om både mannen och kvinnan följer reglerna som finns i bibeln så kommer det att fungera mellan dem. Mannen har ansvaret för familjen, men det står ingen stans i bibeln att mannen har ansvaret för kvinnan, men hon har acceptera att det är så. Även här är svaren väldigt lika. Frågan är om de är inlärd.

Maria säger att kvinnor inte ska klä sig för utmanande eftersom män ska kunna se på dem och ändå se kvinnan för den hon är, enligt en biblisk princip. Men klädreglerna gäller enbart kvinnor eftersom de kan fungera som måltavla för mäns sexuella projektioner. Några klädregler

för män finns inte eftersom tanken på att män kan fungera som måltavla för kvinnors sexuella projektioner, är främmande.

Alla kvinnorna jag intervjuat säger att de får lov att gifta sig med den de vill, men att de rekommenderas starkt att gifta sig med någon som är ett Vittne eftersom det kan ge bättre förutsättningar för att äktenskapet ska hålla och därför undvika skilsmässa. Risken för familjeproblem minskar om hon gifter sig med en man som är ett Vittne.

Sara säger att om man inte följer det som står i bibeln utesluts man ur Jehovas församling, men får stanna om man inser sitt misstag och inte upprepar det. Anledningen till att det är så viktigt för Vittnen att följa bibeln är att man vill hålla församlingen ”ren” så att människorna är ”rena” inför gud. Att vara ”ren” inför gud innebär att man följer bibeln.

Risken finns att andlig prestige och en andlig hierarkiordning uppstår, och rädsla för att inte kunna leva upp till de andliga regler som gäller. Kanske betraktas det som skamligt i andra medlemmars ögon, om man bryter något eller några av bibelns regler. Man kanske betraktas som ett mindre ”rent” vittne, ett sämre vittne om man bryter mot bibelns regler eller om man väljer att gå ur Jehovas? Känslor av rädsla, skam och misslyckande inför gud och församlingen finns kanske. På så sätt hjälper alla varandra att inte fela och avvika från bibelns principer. Ingen vill vara ett ”svart får”.

4:4 Bok: Hedersmord på Pela – systemen berättar

Av: Lena Katarina Swanberg

Jag har här valt att göra utdrag ur Lena K. Swanbergs bok. För att se om vissa av männen som nämns i boken använt sig av sk. härskartekniker kommer jag att behandla detta i en separat diskussion efter utdragen.

Hedersmord är den yttersta, lyckligtvis ovanliga konsekvensen av en kyskhetskultur som har mycket gamla anor i Mellanöstern och en del afrikanska stater och som sträcker sig över religionsgränserna.²²

Om man förstår hur betydelsefull släkten är för kurder, är det lättare att förstå vad blodshämnd är. Egentligen är det samma sak som det står i den kristna Bibeln. Öga för öga, tand för tand.²³

Breen berättar om gamla kurdiska värderingar.

Det gamla tänkandet bland kurder är att kvinnor inte är människor. Mannen bestämmer över kvinnan. Han har henne nästan som sin slav och lagen är på hans sida. Mannen vill ha makt över kvinnan och han tycker att han har rätt. För bland kurderna är det tradition att männen bestämmer allt och så har det alltid varit.²⁴

Breen berättar hur man traditionellt kontrollerar kvinnor och flickor i Kurdistan.

Det finns ett ord som heter aibah på kurdiska. Det ordet betyder ”skamligt”. Usch. Fel. Låt bli. Med det ordet håller man flickor i schack. Flickor som inte vet vad som är aibah riskerar sin egen och familjens heder. Pojkar måste också lära sig vad aibah innebär, för de förväntas hålla efter sina systrar. Att vakta sina systrar, äldre och yngre är pojkars ansvar. Detta är en

---

²² Swanberg, L. (2002) sid. 11

²³ Swanberg, L. (2002) sid. 31

²⁴ Swanberg, L. (2002) sid. 71

systematisk tanke så länge pojkarna visar lika stor värme och omsorg om sina systrar som systrarna visar om dem. Att titta en man i ögonen är aibah, blicken bör vara sedesamt sänkt. Det är även aibah att skratta för högt, att klä sig så att kroppen syns och att synas i sällskap med pojkar över 10 år som flickan inte är släckt med. Flickor lär sig även tidigt att betjäna sina bröder, och lyder de inte är det åter igen aibah. Pojkar kan liksom män i allmänhet laga mat och göra vad de vill på hemmaplan, ifall det roar dem eller skänker dem någon form av annan tillfredsställelse. Men plikten faller på flickor och kvinnor. Allt annat är aibah. Senare skärps kraven. Eftersom kraven på en ung flickas oskuld är absolut, får hon inte göra något som medför att oskulden ett endaste ögonblick kan betvivlas. Inte gå ut själv, inte bo själv, inte resa själv, knappt vara för sig själv över huvud taget och inte synas med män som inte tillhör familjen. En kvinna ansvarar aldrig för sig själv. Det finns alltid män som sköter ansvaret för kvinnors liv.²⁵

Pela har rymt hemifrån för att hemmiljön blivit för påfrestande. Familjen letar efter henne, och efter en tid så träffar Pela sin mamma och syster Breen.

Där såg vi Pela komma gående med sin pojkvän Ari i sällskap. Hon hade stövlar med höga klackar på sig. Pappa sa till oss senare att han och farbröderna betalat någon 40000 kronor för att han skulle följa efter Pela. Mannen skulle ta reda på var hon bodde, för sedan skulle hon dödas.²⁶

Hemma i Kurdistan har Breen en verbal argumentation med sin pappa.

Pappa tog plötsligt fram en pistol. Efteråt tänkte jag att han nästan sköt mig, så arg var han över att jag inte visade respekt när alla släktingarna stod och tittade på.²⁷

Breens pappa har tagit allas pass och låst in dem i en väska. Breen skär upp hans väska, tar sitt eget pass och gömmer det i sina morföräldrars hem. Hennes pappa upptäcker vad hon har gjort och säger:

Breen, alla passen ska ligga i min väska och du ska se till att ditt pass kommer tillbaka hit till mig.²⁸

Pelas pappa ville ensam ha fullständig kontroll på alla ekonomiska utgifter, han tog även studiebidraget från Pela och Breen.

Jag vet mamma inte ens kunde köpa ett äpple utan att visa kvitto för pappa.²⁹

Breen beskriver vad det kan innebära att vara till lags, eller att inte vara till lags.

Att vara till lags är att vara godkänd, värmd, matad, trygg, älskad och insläppt. Att inte vara till lags är detsamma som att släppas ut i kylan.³⁰

Breen beskriver hur en bra flicka ska vara enligt traditionella kurdiska mått.

En bra flicka ska vara lite blyg och svara artig. Hon ska titta ner ganska mycket.³¹

Familjen Atroshis män kände att deras heder var hotad av Pelas agerande. Eftersom hon sovit utanför hemmet och hade en pojkvän, fanns misstanken om att hon kanske inte var oskuld

---

²⁵ Swanberg, L. (2002) sid. 87

²⁶ Swanberg, L. (2002) sid. 128

²⁷ Swanberg, L. (2002) sid. 142

²⁸ Swanberg, L. (2002) sid. 143

²⁹ Swanberg, L. (2002) sid. 143 ff.

³⁰ Swanberg, L. (2002) sid. 149

³¹ Swanberg, L. (2002) sid. 155

längre. För att inte ta något risk bestämde männen att de måste upprätthålla sin heder, och planerade därför hur de skulle mörda Pela.

Familjen Atroshis män hade räknat ut att problemet Pela löstes bäst hemma i norra Irak, för där finns principen om hedersmordens förmildrande omständigheter inskrivna i lagen.³²

Breen säger:

Det är möjligt att tvinga förtvivlade flickor till mycket, även till att skriva avskedsbrev, hänga sig eller svälja dödliga doser gift. Var går gränsen för män som anser det mer väsentligt att de själva ostraffade ska få återupprätta sin sårade heder, än att unga flickor får behålla sina liv?³³

Breen beskriver ett vanligt reaktionsmönster hos någon som känner sig hotad och rädd.

Skulden läggs hos offret, inte hos gärningsmannen. Och offret borde känna ursinne, men det märkliga inträffar att eftersom offret känner skuld, känner hon även skam. Ber om förlåtelse. Lovar bättring. Söker orsaken till våldet hos sig själv. Samma skamkänsla drabbar kvinnor eller barn som under lång tid misshandlas och förnedras, de har också en förtvivlans tendens att leta felen hos sig själva, inte hos dem som slår. Skulden i ett hedersmord ligger hos offret.³⁴

Breen beskriver hur traditionella kurdiska värderingar kan se ut angående hedersmord. I detta fall angående Pela.

Det är Pelas eget fel att hon måste dö. Det var hon som satte sig upp mot pappas stränga regler, det var hon som hade både pojkar och flickor till vänner. Det var hon som kanske inte ens var oskuld längre, misstanken fanns.

Det var Pela som drog skam över familjen. Hon tvingade helt enkelt männen i släkten att ingripa och återställa ordningen. De gjorde bara sin plikt.³⁵

Kyskhetskulturen är del av ett feodalt tänkande, som är svårt att försvara i ett demokratiskt samhälle. Å ena sidan får kvinnan i egenskap av ägodel skydd av mannen och släkten, och även ekonomisk trygghet i form av försörjning. Å andra sidan upphör kvinnans värde, och därmed även trygghet, i samma ögonblick som hon bryter mot mannens ordning. Hur reglerna ser ut varierar från samhälle till samhälle, från religion till annan och även från familj till familj. Vilka konsekvenserna blir varierar också. Men kontentan för kvinnan är alltid att väljer hon en annan livsföring än den som mannen föreskriver, riskerar hon att gå från ren till oren. Från madonna till hora. Från önskvärd till icke önskvärd, från stolthet till skam, från respekt till misshandel, från gemenskap till ensamhet, från levande till död. Där mannen är en och odelbar är kvinnan alltid två. En god och en ond. Den onda är den olydiga. Hon måste straffas. Paradoxer uppstår. Ty den ogifta kvinnans plikt är ju att attrahera män. Ju fler som vill gifta sig med henne, desto större värde har hon. Men det gäller samtidigt att ingen främmande man finner henne attraktiv utan att släktens män kan kontrollera hans blickar. Kontrollen är inbyggd i kyskhetskulturen. Hon som går vart hon vill, säger vad hon vill, träffar vem hon vill, klär sig som hon vill och lever som hon har lust är ett hot mot den rådande ordningen. Hon är en hora. Att en man lever fritt är en annan sak, sådant är mannens privilegium. Varje flicka lär sig villkoren. Är hon gift får hennes man och hans släkt skämmas för henne, är hon ogift får hennes egen far och hennes bröder skämmas. För att inte tala om hur släktens kvinnor skäms, de har inte lyckats i sin uppfostran av sin nästa generation. Mam-

---

³² Swanberg, L. (2002) sid. 166

³³ Swanberg, L. (2002) sid. 166 ff.

³⁴ Swanberg, L. (2002) sid. 166 ff.

³⁵ Swanberg, L. (2002) sid. 167

mans kortsiktiga lösning vad gäller en upprorisk dotters försök till eget liv är därför alltid en återgång till normen. Kvinnorna stöttar den traditionellt manliga överhögheten genom att övertala dottern till lydnad, anpassning, giftermål.³⁶

Breen berättar hur traditionella regler för hur en flicka som har /tros ha förstört familjens heder, kan se ut.

Om flickan förstört familjens rykte, ska pappan ta henne till bergen. Han ska själv döda henne där och han ska begrava henne i en grav som inte är djup och inte har någon sten.

En dålig flicka kan inte ligga på kyrkogården, det tillåter inte Gud.³⁷

Breen berättar om kurdiska äktenskapsregler.

För om en kvinna ber sin man om skilsmässa i Kurdistan, då har pappan rätt att ta barnen.³⁸

Hemma i Kurdistan är Pela hedersmördad. Hennes farbröder är misstänkta för mord och riskerar därför ett långt fängelsestraff. Pelas mamma vill inte bo i samma hus som sin man och har därför flyttat till sina föräldrars hem. Farfar Atroshi besöker Pelas mamma i syfte att få henne att ändra sin version av mordet, för polisen i Dahok. Eftersom principen om hedersmords förmildrade omständigheter står inskriven i lagen skulle det innebära att Pelas pappa skulle komma undan ganska smärtfritt om det var han som blev dömt för hedersmordet, i förhållande till hennes farbröder som utfört mordet.

Men mamma ändrade sin historia. För farfar sa till henne:

- om du inte säger att din man dödade Pela så tar vi alla dina barn. Vi dödar dem som inte följer med oss.

Hon var livrädd att slå handen i Koranen och ljuga inför Gud. Men farfar sa att mamma skulle få pengar av honom om hon ändrade sin historia. Mamma skulle få pengar att ge till sextio fattiga och då skulle Gud vara nöjd, sa han.³⁹

Breen berättar om kurdiska värderingar kring äktenskap.

Om en flicka inte begär mycket guld av sin fästman och hans familj, så är hon inte mycket värd. Det är en fråga om respekt.⁴⁰

Kurdistan är biblisk mark. I den turkiska delen av Kurdistan ligger berget Arafat, på vars enda topp Noaks ark småningom strandade, när Gud enligt gamla testamentet släppt lös syndafloden och hela jorden översvämmades.⁴¹

4:5 Diskussion

Swanberg skriver att i ett kurdiskt samhälle går ett gammalt tänkande ut på att kvinnor inte är människor och det är tradition att männen bestämmer allt. Utifrån mitt perspektiv framgår det tydligt att kvinnor i ett kurdiskt samhälle inte har samma mänskliga rättigheter som män. Gamla religiösa och kulturhistoriska heteronoma värderingar är så inrutade att människor inte reflekterar över dessa frågor, utan tar dem för givet eftersom det är så det har varit så länge de kan minnas och de inte har något annat att jämföra med. Det är först när man kommer i kontakt med något som är främmande från det som man själv är van vid, som frågor väcks. Män i

---

³⁶ Swanberg, L. (2002) sid. 171

³⁷ Swanberg, L. (2002) sid. 175

³⁸ Swanberg, L. (2002) sid. 188

³⁹ Swanberg, L. (2002) sid. 195

⁴⁰ Swanberg, L. (2002) sid. 262

⁴¹ Swanberg, L. (2002) sid. 25

sådant här samhälle anser att de har rätt att använda kvinnor nästan som sina slavar, och de har lagen på sin sida, skriver Swanberg.

Det är lätt att förstå att män kan uppföra sig nästa hur de vill mot kvinnor, och komma undan med det när både den inre och den yttre miljön – familjens och samhällets värderingar stödjer männen med lag och gamla traditioner. Det måste vara mycket lätt för många män att missbruka makt över kvinnor under sådana omständigheter. I Irak finns principen om hedersmords förmildrande omständigheter inskriven i lagen vilket ytterligare legitimerar mäns förtryck, i form av våld och mord av kvinnor. Det framgår att män har lagen på sin sida under vissa omständigheter när/om de missbrukar härskartekniken *våld, mord, övergrepp och annan skadegörelse*.

Våld, mord, övergrepp och annan skadegörelse är ett mycket grovt uttryck för maktmissbruk. I nära förhållanden där detta förekommer, måste nästan ett flitigt användande av andra ”mildare” makt och kontrollbeteenden förekomma innan. Kvinnor omyndigförklaras på flera sett, en kvinna tar aldrig ansvar för sig själv utan det finns alltid män som sköter ansvaret för kvinnors liv. Pojkar förväntas tidigt att hålla efter och vakta över sina systrar, yngre som äldre, allt för att deras oskuld inte ska kunna ifrågasättas. En kvinnas sexualitet är inte en personlig fråga utan en socialt angelägen fråga som hela släkten har att göra med. Ingen tar ensam ansvar för sitt beteende utan alla har del i det. Om det är något positivt så får alla del av det, likaså får alla del av något negativt. Detta är ett väldigt sårbart system för både pojkar och flickor, män och kvinnor, anser jag. Eftersom mäns manlighet är beroende av hur kvinnor uppför sig i förhållande till utomstående män, samtidigt som de inte förväntas kunna ta ansvar för sitt beteende själva, blir män som ska ansvara för kvinnor väldigt sårbara. Om en kvinnas heder ifrågasätts av andra eller inom familjen, blir männens manlighet sårbar. Inte för kvinnorna, men för att utomstående människor ska tro att männen inte klarat av att hålla efter kvinnorna. För att männen ska kunna återupprätta sin heder och sitt goda rykt måste kvinnan som har eller tros ha begått ett misstag, straffas. Ibland med döden. Därför är det inte bara kvinnorna som männen skyddar när de ser efter dem, utan även sig själva, indirekt genom kvinnorna, eftersom det är de som bär ansvaret för kvinnorna. Men det är kvinnorna som får betala priset i slutändan. I fallet Pela blev priset döden. Det här tycker jag är ett uttryck för härskartekniken *våld, skadegörelse och mord*. För att kvinnor ska undvika misstag finns vissa regler för hur en bra flicka eller kvinna bör uppföra sig. Hon bör inte skratta för högt, klä sig så att kroppen syns, titta en man i ögonen utan sänka blicken, hon bör inte vara i sällskap med pojkar som är över 10 år och som inte är släkt med henne, hon bör inte gå ut själv, bo för sig själv eller resa själv etc. Hennes plikt är även att laga mat och betjäna sina bröder och andra manliga släktingar. Om hon avviker från något av dessa beteenden så är det *aibah*. Aibah betyder att hon avvikit från att vara en bra flicka/kvinna. Det är risk för härskartekniken *dubbelbestraffning*. Om hon gör sina plikter blir hon eventuellt utnyttjad eftersom plikten faller på henne, gör hon inte sina plikter så blir hon anklagad för att vara en dålig flicka/kvinna. Även härskartekniken *påförande av skuld och skam* finns här. Om hon inte gör de plikter som förväntas av henne så kan hon bli anklagad för att vara en dålig kvinna, hon får ta på sig skulden. Det finns även risk för att härskartekniken *förlöjligande* kan utnyttjas här.

Och kvinnor vill ju vara till lags, att vara till lags innebär att man är godkänd, trygg, älskad och önskad. Att inte vara till lags är raka motsatsen. Med andra ord så blir kvinnor accepterade om de uppfyller dem krav som förväntas av dem, om de inte uppfyller de krav som förväntas av dem så kan de straffas med skam, misshandel, ensamhet och död. En olydig kvinna är en ond kvinna och hon måste straffas. På så sett anses det vara en kvinnans eget fel om hon måste dö, för att hon inte följt de regler som finns. Det är ett mycket enkelt sett för män att

slippa ta ansvar för mord, misshandel etc. Här kommer härskartekniken *påförande av skuld och skam* in. En god kvinna är någon som är till lags, som en slav för att betjäna männen. Genom att vara till lags så förtjänar hon sin plats i hemmet och i utbyte får hon beskydd av männen i familjen. Detta kan vara både utpressning och byte av tjänster, beroende på hur situationen ser ut.

Jag tycker att det framgår tydligt att flera av männen Atroshi vill att kvinnor ska vara beroende av dem, vilket jag definierar som en härskarteknik. Om kvinnor får all sin näring av männen i form av hem, mat och beskydd så finns risken att de inte har någon/något annat att vända sig till om männen missbrukar makt och våld. På så sett blir kvinnor lätt mäns slavar, och män kan uppföra sig i stort sett hur de vill och komma undan med det, eftersom kvinnorna är helt beroende av dem. Exempel på det är att Pelas mamma inte ens kunde köpa ett äpple utan att visa kvitto för sin man, eftersom han ville ha total kontroll över varenda krona som spenderades. Ett annat exempel på makt och kontrollbeteende är när Pelas farfar hotade, utpressade och mutade Pelas mamma.

*- om du inte säger att din man dödade Pela så tar vi alla dina barn. Vi dödar dem som inte följer med oss.*⁴²

Sedan sa han att hon skulle få pengar som hon kunde ge till sextio fattiga för då skulle Gud vara nöjd!

Han använder sig av härskartekniken *skrämsel och hot om våld*. Farfar Atroshi verkar ha en intressant inställning till pengar och andlighet. Det är inte bara materiella saker som kan köpas för pengar och andra människors ord, utan även Guds ord. Detta är ett mycket effektivt sett att legitimera sitt kriminella beteende i Guds namn. På det här sättet kan många kriminella handlingar utföras i Guds namn. I det här fallet innebär det att missbruka makt över en annan människa - Pelas mamma, och att missbruka Guds namn. Farfar Atroshi missbrukar även den islamska religionen genom sitt beteende, fast det inte har något med religion att göra utan är ett personligt betingat beteende, som han ensam bär ansvar för.

Breens och Pelas pappa använde sig flitigt av härskartekniken *dubbelbestraffning*. Hans beteende skapade osäkerhet och förvirring, och möjligheten att göra rätt i hans ögon var liten eftersom han bytte åsikt hela tiden.

*På det viset var det ofta med pappa. Det var svårt för oss att göra rätt, för han såg fel i allt. Sedan bytte han åsikt och så var något plötsligt inte fel utan helt rätt.*⁴³

I Kurdistan finns det lagar som säger att om en kvinna ber sin man om skilsmässa, har mannen rätt att ta barnen ifrån henne. Även här är härskartekniken *dubbel bestraffning* bekräftad enligt kurdisk lag. Eftersom en kvinnas uppgift är att ta hand om hem och barn är det inte säkert att hon tjänar några egna pengar, utan är beroende av sin man. Eftersom lagen säger att mannen får ta barnen vid en kvinnas önskan om skilsmässa, får hon i stort sett välja om hon ska bli av med barnen och vara fri från mannen eller få vara med sina barn men tvingas leva med mannen som hon inte vill, också. Männen Atroshi fick svårt att anpassa sig till ett svenskt samhälle. De allmänna heteronoma värderingarna som finns i det kulturhistoriska Sverige idag, skiljer sig markant från de allmänna heteronoma värderingarna i Kurdistan (Irak) som finns idag. Kanske var de svenska gränsöverskridande värderingarna som skilde sig så till den grad att männen Atroshi till slut inte klarade av att hantera situationen utifrån sig vuxna personlighet. Den ordning som de var vana vid hotade att falla sönder på ett sätt

---

⁴² Swanberg, L. (2002) sid. 195

⁴³ Swanberg, L. (2002) sid. 110

som inte skulle kunna skada dem på något sätt enligt svenska värderingar, men som kanske skulle kunna innebära en total katastrof för dessa män och kvinnor om det hade utspelat sig i Kurdistan.

4:6 Diskussion av intervjuerna med muslimska kvinnor

Jag tyckte att det var något svårare att göra en diskussion av intervjuerna med de muslimska kvinnorna i förhållande till de kristna. Dels för att den islamiska tron är mer främmande för mig än vad kristendomen är, dels för att jag är påverkad av mitt kulturhistoriska och personliga värderingssätt som kan ha stort inflytande på vad och hur jag ”ser” och ”inte ser”. Vad som framgår tydligt i vissa av intervjuerna är att vissa av de intervjuade saknar uppfattning om vad som kan anses som politiskt okorrekt enligt allmänna svenska värderingar. Just därför tycker jag att dessa intervjuerna är extra intressanta och värdefulla.

Alla kvinnorna anser att det är viktigt att mannen som de ska/ har gift sig med är från samma kultur och följer samma religion som de själva, eftersom chansen för att ett äktenskap ska lyckas är bättre om de har lika värderingar. Om de har samma grundläggande värderingar och traditioner kan de kommunicera på ett tydligare sätt, säger Kadidja. Kadidja är andra generationens invandrare, lever ett modernt liv samtidigt som hon har bevarat gamla turkiska traditioner. Hon har en ganska exklusiv insikt i två kulturer samtidigt, kanske är en del av traditionerna ett resultat av vissa post traditionella värderingar? Kanske har vissa traditionella heteronoma värderingar som generationerna före henne växte upp med, suddats ut lite och ersatts av andra värderingar p.g.a. inflytanden från två olika kulturer.

Aisha är mycket medveten om de heteronoma värderingar som gäller för kvinnor enligt islamiska värderingar. Det kan exempelvis innebära att hon inte får dricka alkohol, gå på discotek eller bada i bikini när andra män än hennes egen man ser på. Det framgår tydligt i intervjun med Aisha att heteronoma värderingar som grundar sig på somaliska traditioner och heteronoma värderingar som grundar sig på religiösa värderingar kan vara svåra att hålla isär ibland. Det framgår att vissa män utnyttjar detta ibland genom att ta parti för det som gynnar dem mest i enskilda frågor. I dessa heteronoma värderingar ingår att mannen är underhållsskyldig för sin/sina fruar och eventuella barn. Eftersom det är mannens skyldighet att försörja familjen så kan en muslimsk kvinna kräva sin man på pengar om hon vägrar att amma sitt barn, utan att det är utpressning säger Aisha. Utifrån mitt kulturhistoriska perspektiv undrar jag lite över hennes lämplighet som förälder om hon låter sitt barns behov få sitta emellan för sina egna materiella önskemål skull.

Även i intervjun med Fatima från Irak, framgår det tydligt att de heteronomativa värderingarna i kulturell och religiös bemärkelse blandas ihop, ibland även med politik. Även här finns det väldigt bestämda värderingar om vad en kvinna får och inte får göra. Fatima får exempelvis inte dricka alkohol, gå på discotek, klä sig och göra sig vacker för andra män än sin egen man. Fatima säger att gud kommer att straffa henne om hon visar sin skönhet för män i allmänhet eftersom de kan bli attraherade av henne. Därför har gud bestämt att kvinnan ska bära slöja när hon kommer i kontakt med män, med undantag för hennes egen man, far, bror, son och sina kusiner. Det framgår tydligt att Fatima tycker att kvinnor ska använda slöja p.g.a. religiösa skäl eftersom de annars kan fungera som måltavla för mäns sexuella projektioner. Jag tror att det kan ligga en rädsla i att våga bryta mot så påtagliga heteronoma värderingar, dels för att hon väntar sig straff från gud, men kanske även från sina manliga släktingar. Det framgår tydligt att en kvinnas värde som människa grundar sig på om hon är oskuld eller inte innan hon är gift. Ett exempel på det kan vara om en ogift kvinna går utan slöja och blir våldtagen. Då är det hon som bär ansvaret för våldtäkten eftersom hon har visat sig vacker för

män i allmänhet, och någon av dem inte har kunnat motstå henne. Hon har medvetet lämnat plats för något att hända genom att exempelvis visa sitt hår offentligt. Men om kvinnan burit slöja och blivit våldtagen så är det mannens fel och inte kvinnans. Till vilken nytta då när hon har förlorat sitt värde som människa och kvinna? En man som gifter sin med en kvinna som blivit våldtagen innan hon gift sig, blir upphöjd och tackad av gud säger Fatima. Anledningen är att han gömmer hennes misstag genom äktenskapet eftersom ingen annan man kommer att vilja gifta sig med henne. Här framgår det tydligt att det är en kvinna som bär ansvaret för om hon blir våldtagen, inte mannen/männen som gör det. Tydligt är det även om kvinnan är gift sedan tidigare, för då får mannen hon är gift med inte slå, döda eller skilja sig från henne enligt islam. Men det händer att de gör det ändå säger Fatima.

Begrepp som krishantering och hjälp att klara av traumatiska upplevelser vekar inte existera överhuvudtaget i en sådan värdering (i ett sådant samhälle?). Utifrån mitt perspektiv verkar detta vara en fruktansvärt omänsklig, psykologisk och en ohälsosam miljö att leva i. Dessutom verkar den vara farlig och rädslofylld, speciellt för kvinnor. Varje gång en kvinna går ut för att handla mat, kläder eller för att besöka familjen eller sina vänner, riskerar hon att utsättas för något, som i sin tur kan innebära att hon riskerar sin heder/ sitt värde som människa och därmed riskerar hon kanske sitt eget liv. För att undvika att lämna plats för något onödigt, eskorteras kvinnor av manliga släktingar eller bröder eftersom det alltid finns män som bär ansvaret för kvinnor, eller så gå de i sällskap med andra kvinnor, men aldrig själva. Enligt Fatima så måste kvinnan alltid tala om för sin man vart hon ska gå innan hon går ut eftersom han annars kan tro att hon är otrogen. Detta är enligt Fatima inte mannens ord utan guds ord. Det är ett religiöst påbud. Kanske tvingas många kvinnor att bli beroende av och leva sitt liv genom män på detta sättet. Om kvinnorna blir beroende av männen så är det också männen som bestämmer reglerna. Fatima säger även att en man får lov att slå sin fru om hon har gjort något misstag, eftersom det står i koranen.

Ger sådan här värderingar män i Irak rätt att skada, slå, förgripa sig på och döda kvinnor, samtidigt som de fortfarande har rätten på sin sida? Kanske är det så att vissa män anser sig ha rätt att behandla kvinnor på det sättet, förutsatt att en kvinna först har "legitimerat" ett sådant beteende genom att exempelvis gå utan slöja, eller på något annat sätt uppföra sig så att hon upplevs som allt för provocerande? Ett så gränsöverskridande beteende kanske utmanar och provocerar hans heteronoma värderingar så till den grad att han inte klarar av att hantera det utifrån sin vuxna personlighet? Kanske ingår en nästan narcisstisk hyllning till manligheten i sådana heteronoma värderingar?

Frågan är om det lämnas plats för att vissa av dessa brott lättare begås när män som bosätter sig i ett annat land där andra, gränsöverskridande värderingar råder i förhållande till vad de är vana med. Där kvinnor exempelvis får leva och klä sig friare och kanske inte bär någon slöja? Anser sig vissa av dessa män då ha rätt att skada, förgripa sig på eller döda dessa kvinnor om de anser att kvinnorna själva lämnar plats för det? Kanske blir det extra påtagligt om en kvinna är berusad, uppför sig och är klädd på ett för honom alldeles för provocerande sätt?

Hur lever kvinnor i ett sådant samhälle när de är fostrade till att hylla den traditionella överhögheten? I Sverige exempelvis där vi i spelar mycket på sexualitet genom media, i den kulturhistoriska utvecklingen som vi befinner oss i just nu, kan det kanske upplevas som svårt att leva i ett sådant samhälle där man ständigt får till sig information som ofta behandlar det man kanske fått lära sig är tabubelagt och oaccepterat. Exempelvis kvinnlig sexuell frihet. H&M är ett exempel som använder sig flitigt av det temat i sin reklam.

För Kadidja är slöjan en symbol för kärlek till gud och att man följer guds väg av etik och moral. Det kan finnas mycket glädje i att frivilligt bära en slöja utifrån en sådan värdering och känsla tror jag. En sådan symbol finns inte för muslimska män, utom möjligtvis imamer. Det finns inget sätt man kan se på dem att de uttrycker sin kärlek till gud och att de följer guds väg av etik och moral.

Utifrån Fatimas perspektiv på varför kvinnor ska bära slöja anser jag att hennes värderingar är med politiskt betingade än religiöst betingade. Eftersom slöjan mer används i syfte att hindra kvinnor att fungera som måltavla för andra mäns sexuella projektioner blir slöjan mer en politisk symbol för makt och kontroll över kvinnor, istället för en religiös symbol av kärlek till gud. Kanske är det därför som män inte använder någon slöja, tanken på att de kan fungera som måltavla för kvinnors sexuella projektioner är främmande och därför fyller slöjans funktion inget syfte för en man. Kanske fungerar slöjan som en överbyggande faktor för att förena kvinnans förhållande till sexualitet och kvinnans förhållande till gud. De går hand i hand. Mannens förhållande till sexualitet och hans förhållande till gud inte går hand i hand på samma sätt som för kvinnan inom vissa heteronoma värderingar, därför behöver han kanske ingen slöja som en överbyggande faktor mellan dessa två?

Just slöjan är en mycket klassisk identitetsmarkör inom islam. Men olika värderingar om varför den används och vad den symboliserar kan göra skillnaden på om den är personligt, religiöst, politiskt eller kulturhistoriskt betingad.

5. Psykologiska mönster

I Johan Cullbergs bok *Dynamisk psykiatri* skriver han att jaget definieras som en teoretisk hjälpkonstruktion. Självet är den subjektiva upplevda sidan av ens egen person. Genom definition kan man alltså inte uppleva jaget. Men man kan uppleva självet, som innefattar både upplevelserna av kroppen och av den totala egna personen (medvetna som omedvetna). Gentemot självet står de olika objekten tex. andra människor. Hur relationen mellan självet och objekten utvecklas är av avgörande betydelse för mänsklig mognad.⁴⁴ Margaret Mahler tror att spädbarn under nyföddhetsperiodens första månad lever autentiskt. Modern existerar ännu inte som en separat person i barnets föreställningsvärld. Det existerar ännu ingen gräns för jag och icke-jag. Barnet förbinder lust med den aspekt av modern som ger föda, mjukhet och värme och olust med frånvaro av detta. Detta ”goda bröst” som tillfredsställer och mättar barnet, upplevs ännu inte som utanför barnet utan blir en del av barnet själv: det goda inuti barnet. På samma sätt upplevs bröstet som inte finns inom räckhåll för att mätta barnet när det är hungrigt som det ”onda bröstet” och upplevs som det onda inuti barnet.⁴⁵ Där sker en tidig klyvning eller splittring mellan ”det goda” och ”det onda” objektet, dvs. representationerna av modern. Dessa båda aspekter av objekten kommer alltmer att fogas samman för att vid treårsåldern någorlunda ha förenats. Barnet kan då samtidigt ha positiva och negativa känslor för objektet. Eftersom självupplevelsen från början inte är skild från upplevelsen av objektet, kommer även självet att vara kluvet i ett ”gott” och ett ”ont” själv. Klyvningen mellan de goda och de onda representationerna upplevs antingen som idealiserat goda eller nedvärderat onda. En sådan kvarvarande klyvning är bl a karaktäristisk för den form av jagsvaghet som kallas *borderlinetillstånd*. Martin Heidegger har karaktäriserat det normala själv/objektförhållandet som ”att vara i världen” medan det psykotiska är ”att vara världen”. Det sistnämnda förhållandet karaktäriserar också det lilla barnets världsbild.⁴⁶

Män som upprepade gånger misshandlar kvinnor, utan att vara kriminellt belastade, med eller utan alkoholvanor, uppfattas sällan som psykiskt störda av andra människor. Dessa män är mycket svårupptäckta vilket hänger samman med de två sidorna hos mannen, den hyggliga sidan och den våldsamma som tillsynes inte har något som helst samband med varandra. Sambandet blir synligt först i den psykodynamiska teorin som beskriver jagklyvningens mekanism att hålla olika motstridiga personlighetskaraktärer isär och förhindra att de konfronteras med varandra. Dessa män har nästan alltid djupa problem med sin maskulina självkänsla och deras attityder är ofta hypermaskulina. Behovet av att markera sin könstillhörighet och att kvinnan stödjer honom i detta är väldigt viktigt för honom. Det kan hon göra genom att visa intresse för honom och att underordna sig på olika sätt. Om mannen får uppfattningen att kvinnan undviker att bekräfta honom exempelvis genom att visa intresse för andra män (eller han tror att hon har intresse för andra män), hon riktar sitt intresse mot barnen eller på annat sätt utför handlingar som mannen kan uppfatta som uttryck för bristande intresse och därför kränkande. Eftersom detta uppfattas som kränkande så stör och provocerar det mannens maskulina självkänsla. Det är en provokation som han inte kan hantera, vilket väcker våldsbenägenheten inom honom. Alkohol kan bidra till misshandel eftersom en akut berusning släpper på hämningarna. Många av de män som misshandlar har själva varit utsatta för misshandel som barn. Dessa mäns moderskontakt har ofta varit otrygg och präglats av nyckfullhet samtidigt som fadern inte varit något gott maskulint identifikationsobjekt. Kontakten med fadern kan ha präglats av otrygghet och stryk eller kyla och ointresse. Barndomen beskrivs ofta med

---

⁴⁴ Cullberg J. (1999) sid. 93

⁴⁵ Cullberg J. (1999) sid. 74

⁴⁶ Cullberg J. (1999) sid. 93

nyckfulla bestraffningar av fysisk och psykisk art och maktlöshetsupplevelser, ofta i samband med separationer. Detta kan ligga till grund för ett starkt tidigt raseri hos dessa män, ett raseri som de ofta kan vara helt omedvetna om. Mannens omedvetna önskan i relation till den kvinna han lever med är därför att hon ska kompensera honom för de förödmjukelser och förluster som drabbat honom i den tidiga barndomen. Detta innebär att mannen vill ha en psykologisk kontroll över kvinnan, en kontroll som han aldrig hade över modern. När kvinnan börjar glida ur hans grepp och bli mer likgiltig, oengagerad och kanske provokativ gentemot honom osäkras det instängda gamla raseriet. I situationer där yttre motgångar kombineras med alkoholinlag så att omdömet försämras, kan våld utlösas.⁴⁷

En man med borderlinepersonlighet kan i vuxen ålder inte skilja på symboliska och verkliga hot, och han ser inte att han omedvetet upprepar en kränkande barndomssituation i sitt vuxenliv.⁴⁸ Han kan ha reagerat så starkt av en situation han känt sig hotad av, att han inte kunna skilja mellan sina inre bilder och det som verkligen hänt. Även om det yttre hotet inte var verkligt.⁴⁹ När mannen upplever sig kränkt upplever han en symbolisk kastration och maktlöshet. Han återgår då till en två till treårings känsloläge och övermannas av styrkan i sin gamla maktlöshet. Blind och våldsam vrede väller fram som går ut på att krossa kvinnans styrka, kosta vad det kosta vill. När mannen sedan bevisat för sig själv att han inte är maktlös blir han djupt ångerfull och ber om förlåtelse, och lovar botgöring etc.⁵⁰

Otvivelaktigt dras vissa kvinnor till män med denna problematiken. De dras inte till våldet men många av männen kan verka varma, trygga och manliga. Kvinnorna har ofta en låg självkänsla som är kopplad till en rädsla att stå ensam – de söker en beskyddare.⁵¹ Hon vill kanske ha en man som kan ta saken i egna händer och ge trygghet. Om hon är osjälvständig och vill ha en man som kan stödja henne i detta avseendet, får hon svårt att sätta gränser för vad som är acceptabelt och oacceptabelt i ett förhållande.⁵² Ofta har hon ett delansvar i att misshandeln trappas upp beroende på om den aktiverar hennes egna problem med bristande självförtroende och därför inte kan reagera adekvat och exempelvis dra sig undan våldet. Genom en sådan reaktion kan hon uppträda på ett sätt som utgör en förlängning på den fantasibild som mannen reagerar på. I många fall känner sig mannen provocerad, eller att hans maskulinitet utmanas just så att han inte är kapabel till att hantera problemen utifrån sin vuxna personlighet.⁵³ Det oförutsägbara i när misshandeln kommer att utlösas kan också hålla kvar kvinnan i hopp om att mannens icke- våldsamma sida ska få övertaget. Slutligen utvecklas en inlärd hjälplöshet om misshandeln pågått tillräckligt länge.⁵⁴ Misshandeln ökar ytterligare kvinnans brist på självkänsla, vilket kan leda till att hon stannar i den dåliga relationen en längre tid. Eller så känner hon inte längre styrka att ta sig ur den. Kvinnor med starkare självförtroende bryter kanske relationen efter en eller några misshandelssituationer.⁵⁵

5:1 Borderline – en personlighetsstörning med god prognos

I DN den första december år 2003 skrevs att borderline är en personlighetsstörning som har god prognos. Sjuttiofem procent av dem som diagnostiseras har inte diagnosen efter fem år,

---

⁴⁷ Cullberg, J. (1999) sid. 446 f.f.

⁴⁸ Cullberg, J. (1999) sid. 449

⁴⁹ Cullberg, J. (1999) sid. 450

⁵⁰ Cullberg, J. (1999) sid. 448

⁵¹ Cullberg, J. (1999) sid. 449

⁵² Cullberg, J. (1999) sid. 448

⁵³ Cullberg, J. (1999) sid. 449

⁵⁴ Cullberg, J. (1999) sid. 448

⁵⁵ Cullberg, J. (1999) sid. 449

oavsätt behandling.⁵⁶ Psykiatricentrum på Karolinska sjukhuset i Stockholm har specialiserat sig på borderlinepatienter. En personlighetsstörning kan beskrivas som ett varaktigt mönster av upplevelser och beteenden som avviker påtagligt från det ”normala” i den sociala och kulturella miljö patienten lever i. Upplevelserna/ beteendena kan gälla hur man tolkar sig själv, andra människor eller händelser, det kan gälla känslolivet, samspelet med andra eller förmågan att kontrollera impulser. Vid personlighetsstörning har mönstret funnits med sedan barndomen, ungdomen eller tidig vuxenålder. Ca nittio procent av borderlinepersonligheterna har någon form av ångestsyndrom. Personlighetsstörningar ökar sårbarheten för andra psykiska problem och sjukdomar. Ingen kan idag säga vad det beror på men de flesta inom modern psykiatri tror att personligheten formas både av gener, biologisk och psykologisk miljö.⁵⁷

---

⁵⁶ DN 1/12 2003 sid. 9

⁵⁷ DN 1/12 2003 sid. 9

6. Barry Longs syn på balans mellan man och kvinna

Jag har valt att presentera ett annat otraditionellt perspektiv på förhållandet mellan man och kvinna. Det finns väldigt många men jag har valt Barry Longs syn utifrån hans bok *Konsten att älska*, eftersom jag tycker att den kan analyseras och är jämförbar i den här kontexten.

Barry Long från Australien är en andlig mästare som undervisar om sanningen om livet och kärleken. Undervisningen omfattar mänskliga erfarenheter av alla slag och en komplett kosmisk förklaring till livet på jorden. Barry Longs andliga uppvaknande tog sin början under 1957, då han var en lyckligt gift familjeförsörjare med en framgångsrik karriär inom journalistiken. Hans kärlek till Gud blev så stark att den satte i brand en emotionellt mycket smärtsam inre kris. Han kom att möta en kvinna som han älskade med sådan intensitet att kärleken till Gud och kärleken till kvinnan blev ett. I visionen förstod han att hon, hans gudomligt älskade, Kvinnan bland kvinnor, var Gud. Under de följande 20 åren fortsatte Barry Longs andliga realisationer. Han började undervisa en liten grupp människor som under 80- talet ökade markant i antal. Barry Long blev känd som en frispråkig och kompromisslös lärare, till att börja med i England och senare i Australien. 1990- 93 reste han runt i världen, i Europa och Amerika.⁵⁸

Barry Long menar att Gud är kärleken. Det är när självet dör som man kan lämna plats för kärleken. Självet är det förflutna och känslomässiga mentala lidande som klänger sig fast vid ditt medvetande. Självet är ignoransen i kärleken och smärtan det leder till. Eftersom självet inte vill dö, lever det vidare genom att man älskar det istället för kärleken. När självet dör lämnas plats för passionen. Ordet passion betyder självet lidande.⁵⁹

Begynnelseberättelsen

För omkring 12000 år sedan var mannens och kvinnans kroppar konstant omgivna av en enastående gyllene gloria/aura. Den strålade ut från solar plexus och inneslöt hela kroppen från huvudet och ner i marken, fullt synlig för ögat. Kvinnans aura var av något djupare färg än mannens; men bådas hade samma bländande vackra kvalitet. Kvinnan var ren kärlek; den stilla passiva polen i människans andliga kärlek på jorden. Mannen, den aktiva polen, var också kärlek – fast inte på samma sätt. Hans kärlek var ren auktoritet; den maskulina principen, beskyddaren av kärleken och kvinnan på jorden. Han eller hans kärlek bar ansvaret för att upprätthålla den gyllene eller gudomliga kvaliteten mellan mannen och kvinnan. Skenet från deras ljusringar/auror reflekterade hela tiden intensiteten och renheten i deras kärlek.⁶⁰ Mannens och kvinnans fysiska kärleksakt var extatisk. Den gudomliga energi som genererades i akten var så kraftfull att deras skimrande kroppar eller auror efteråt fullkomligen strålade. Denna luminiösa utstrålning av ande eller kärlek som skapades i deras fysiska förening manifesterade deras gudanatur på jorden. Ty mannen och kvinnan vid tidens begynnelse var gudar. Och de bibehöll medvetenheten, närvaron och tidlösheten i sin gudanatur genom att tillsammans skapa kärlek i en gudomlig fysisk kärleksakt.

Genom glorian eller den gyllene energin kommunicerade de också med varandra, oavsett om de var tillsammans eller på skilda platser.⁶¹ Kommunikationen mellan dem var så fullkomlig att de inte behövde tala med varandra. Talet utvecklades när män och kvinnor började glömma bort kärleken och i stället ge sig tid åt andra saker, åt att bygga världen. De glömde bort

⁵⁸ Long, B. (1998) sid. 5 f.f.

⁵⁹ Long, B. (1998) sid. 36 f.f.

⁶⁰ Long, B. (1998) sid. 19

⁶¹ Long, B. (1998) sid. 20

att vara sig själva hela tiden, och eftersom de övergav dem gudomliga fysiska kärleksakten miste deras glorian – deras medvetande – sitt gyllene förbund med Gud. De tvingades att börja tala med varandra över den klyfta som bredde ut sig mellan dem, och ur avståndet i talet föddes missförstånd och emotioner. När tiden eller kärlekslösheten började tränga in i mannens och kvinnans kroppar ersatte talet kärlekens omedelbara och fullkomliga kommunikation. Ordförråden växte och blev större. I stället för att älska varandra, sa de: ”Jag älskar dig”. Och det uppstod många substitut för kärleken. Inom några tusen år hade de flesta män och kvinnor helt glömt bort hur man älskar och är kärlek.⁶² Även om de till synes möttes i samma fysiska akt, var de nu oförmögna att ge ifrån sig eller generera gudomlig energi och förkroppsliga kärlekens ande eller närvaro, det tidlösa. Deras kroppar var nu förbundna i tid och känslomässighet, och inte längre i kärlek. I stället för att skapa ren kärlek skapade de känslomässig, krävande kärlek. I stället för att alstra upplysta barn alstrade de känslomässigt beroende barn.⁶³ Kvinnan var nu förvirrad och bar nu på ett allmänt missnöje. Mannen som hade mist sin auktoritet blev otålig av kvinnans sätt och genom att söka efter substitut för den förlorade auktoriteten blev han allmänt upptagen och rastlös. I brist på sann auktoritet över kvinnan tog han till sin fysiska och ekonomiska styrka för att tvinga henne till en underlägsen position, speciellt genom att utnyttja hennes kärlek till barnen. Detta gjorde henne så rasande att det skapade horndjävulen, som till tidens ände aldrig någonsin skulle glömma eller förlåta hans orättvisa och korrupta kärlek. Det mänskliga släktet var fött, och med det dess kapplöpning med tiden.⁶⁴

Barry Long menar att vägen till Gud går genom den fysiska kärleksakten mellan man och kvinna. Han menar att mannen har glömt hur han ska älska kvinnan på ett gudomligt sätt och det innebär lidande för honom. Eftersom mannen glömt bort hur man älskar och därigenom övergivit sin gudomliga auktoritet och på så sätt förlorat kontrollen över sin sexualitet, yttrar sig hans känslomässiga eller psykiska degenerering genom sexfixering. Förträngd sexualitet leder till bl.a. till aggression, våld, jakt på välfärd och arbetsnarkomani. Denna upptagenhet och välfärdsjakt kompenserar hans oförmåga som älskare och fungerar som en täckmantel för rädslan eller oförmågan att älska. Genom sin försummelse av kärleken – kvinnan – lider mannen av förtryckt rädsla för misslyckande, impotens, skuld, ångest etc.⁶⁵

*Den enda verkliga auktoriteten som mannen kan ha över kvinnan finns i kärleken, och den kommer hon att ge honom helt utan förbehåll när han visar tillräckligt med kärlek för att ta emot hennes totala överlämnande. Bara det han kan ta emot kan hon ge. Hans konstruerade fysiska och ekonomiska auktoritet över henne de senaste tusen åren har bara varit ett fult sätt att försöka hämnas på henne för sin egen svaghet, sin egen abdikering från den enda sanna auktoritet han någonsin haft.*⁶⁶

Barry Long anser att mannens penishuvud är till för att absorbera stress och ackumulerade emotioner som manifesterat sig i vaginan. Den ska först dra till sig de vaginala spänningarna och därefter samla in de gudomliga energierna. Det är när kvinnans vaginala spänningar inte blir befriade som de kan bli projicerade ut till personlighet, onödig aktivitet och känslomässighet.⁶⁷ I extrema fall av sexuell aggression kan mannen härska över kvinnan och degradera kärleken till upphetsning. Om mannen är självisk kan han utnyttja kärleksakten till att släppa

---

⁶² Long, B. (1998) sid. 21

⁶³ Long, B. (1998) sid. 22

⁶⁴ Long, B. (1998) sid. 22

⁶⁵ Long, B. (1998) sid. 13 f.f.

⁶⁶ Long, B. (1998) sid. 85

⁶⁷ Long, B. (1998) sid. 64

ut sin undertryckta psykiska aggression.⁶⁸ Om mannen har underlåtit att tjäna kärleken – kvinnan som är kärleken personifierad, blir hans straff hennes tyranniska känslomässighet. Om stress och ackumulerade emotioner har manifesterat sig i vaginan och de gudomliga energierna försumrats att samlas in, kan de projiceras ut till horndjävulen. För mannen är horndjävulen i kvinnan helvetet på jorden. Det är demonen från hans misslyckade försök att älska som kommer till liv för att håna, kränka och plåga honom.⁶⁹

Enligt Barry Long ligger skillnaden mellan mänsklig kärlek och gudomlig kärlek i mannens sätt att älska kvinnan och mannens sett att älska med kvinnan. Det är ett privilegium att kunna manifesteras sin gudanatur i fysisk gestalt.

Kärleken har två sorters energi. En i den över kroppshalvan som sträcker sig från solar plexus (strax ovanför naveln) och uppåt. Den energin utstrålar platonisk kärlek. Energin i den nedre kroppshalvan, som börjar vid midjan och sträcker sig nedåt utstrålar fysisk kärlek. Båda polerna är lika ”rena”, skillnaden är att sensationen i den nedre polen är grövre eftersom den hämtar sin energi direkt från jorden och är ren vitalitet eller livskraft, menar Barry Long.⁷⁰ Den maskulina principens uppgift är därför att förena de två polerna i kvinnan.⁷¹ När det sker skapar det en ström av gudomlig energi i kvinnan som i sin tur avlägsnar hennes skugga av tvivel. Barry Long menar att det annars är den manliga skuggan i kvinnan som styr hennes val av partner.⁷²

När kvinnans skugga avlägsnas försvinner även hennes missnöje, hon blir inte längre beroende av yttre aktiviteter för att uppleva meningsfullhet. Hon återförenas fysiskt, psykologiskt och andligt med den ursprungliga kvinnan.⁷³

Kvinnans önskan att alstra barn är sekundär i förhållande till hennes önskan att manifesteras sin gudanatur i fysisk gestalt genom kärlek med mannen, menar Barry Long.

---

⁶⁸ Long, B. (1998) sid. 91

⁶⁹ Long, B. (1998) sid. 16 f.f.

⁷⁰ Long, B. (1998) sid. 96 f.f.

⁷¹ Long, B. (1998) sid. 98

⁷² Long, B. (1998) sid. 32

⁷³ Long, B. (1998) sid. 98

7. Diskussion

Eftersom sättet jag skrivit den här uppsatsen är något otraditionell i förhållande till hur uppsatser brukar skrivas på högskolan, och det redan finns flera diskussioner inlagda i själva uppsatsen, blir den här diskussionen inte så lång. Det har krävts mycket mod av mig att skriva den här uppsatsen med tanke på att ämnet är så känsligt och obehagligt. Men detta ämne behandlas mycket i media här i Sverige just nu, och det gjorde att jag inte kunde låta bli att beröras av det. Därav mitt val av ämne.

Jag vill tillägga att de män som behandlas i den här uppsatsen är exempel på män med väldigt sjuka och farliga heteronoma värderingar. Kanske är några/alla mer eller mindre psykiskt sjuka, eller skadade på något sett? Kvinnorna som jag intervjuat har inte nödvändigtvis något med maktmissbruk i den här kontexten att göra. Jag har låtit samtliga kvinnor vara anonyma för att skydda deras integritet, och eftersom det kan hända att de åsikter de har i dag kan förändras med tiden kan det vara skönt att slippa svara på frågor och funderingar från utomstående senare i framtiden. Kvinnorna svarade utan några problem på väldigt personliga och intima frågor som skulle kunna uppfattas som integritetskränkande av en kvinna som inte följer kollektiva värderingar vad gäller en kvinnas sexualitet. Kanske är det så att det upplevs som mindre personligt och därför lättare att svara på frågor när det redan finns en kollektiv religiös mall av heteronoma värderingar att följa. Jag tror att maktmissbruk över kvinnor (men även inom andra områden och i andra situationer, som jag inte behandlar i den här uppsatsen) är ett relativt vanligt problem i många kulturer, även här i Sverige. Det är kanske först på senare tid som det har uppmärksammats i så stor utsträckning i media som det gör just nu. Sverige är ett land som anses vara ett av världens mest jämställda länder, men frågan är om det vi associerar med jämställdhet verkligen är jämställdhet? Kanske kan media användas för att indoktrinera vissa värderingar, medvetet eller omedvetet, öppet eller dolt? Personligen tror jag att den kulturhistoriska utvecklingen vi befinner oss i, i Sverige just nu med kvinnlig sexuell frihet som huvudtema i media, bara innebär att skjuta fokus från en inrutad biblisk kvinnoroll till en annan biblisk kvinnoroll. Från bibelns jungfruroll till bibelns skökoroll. Båda är gamla bibliska arketyper som enbart varit tillägnade kvinnor, inte för män. Jag hittade inget om manliga jungfrur eller manliga skökor i bibeln. Precis samma sak gäller koranen. Det finns en hel sura om bara kvinnor och regler för hur bra och dåliga kvinnor är, men ingen sura som beskriver hur bra och dåliga män är. Dessa två arketyper tar så stor plats i dessa religiösa kontexter att resten av de arketyper som finns inom varje enskild människa, i stort sett bleknar när det kommer till kvinnor. De är inte lika intressanta i de här religiösa kontexterna. Människor som måste undertrycka vissa sidor hos sig själva, för att bli accepterade enligt förbestämda kollektiva mallar, tror jag hindras i sin personliga utveckling i vissa avseenden. Ofta har kvinnor större press på sig att passa in i dessa kollektiva mallar, än vad män har i många av dessa religiösa kontexter. Jag tror att många unga muslimska män anser att det kan vara jobbigt att behöva hålla efter kvinnor och flickor i sin släkt, och att det ofta är män från den äldre generationen som lär dem detta. Även om det händer att de unga männen är ofrivilliga till detta. Män som fostras till att vakta kvinnor och till att använda sig av härskartekniker, fostras även till att inte vara fria män, utan att inse det tror jag. En fångvaktare kan egentligen aldrig vara riktigt fri eftersom han måste vakta sig fånge, mer eller mindre. En människa som inte tillåter sig själv att vara fri, unnar kanske inte heller någon annan att vara det.

I bibeln står det mycket om att en kvinna får giftas bort med sin faders godkännande och att mannen som gifter sig med henne måste betala brudgåva för att få gifta sig med henne. Det tror jag är ett resultat av gamla feodala värderingar. Det praktiserades för inte så länge sedan i Sverige. Många muslimer praktiserar detta även idag. Det är tradition. Men jag tror att det är

en tradition av gamla feodala värderingar som har följt med, som går ut på att kvinnan är mannens ägodel, först sin faders sedan den man som hon gifter sig med.

Att mor och fresterskarollerna få så stor uppmärksamhet både i Sverige och många andra länder tror jag är ett resultat av gamla feodala värderingar, och ett bevis på att det fortfarande är männen som bestämmer och har makten. Skillnaden är bara att man valt att lägga fokus på olika roller, i Sverige just nu ligger fokus på fresterska rollen, medan fokus ligger på moders rollen i många andra länder. Den kulturhistoriska utvecklingen i Sverige där vi just nu fokuserar mycket på kvinnlig sexuell frihet, är säkert oerhört revolutionerande i förhållande till många andra kulturer och den kulturhistoriska utveckling som många andra länder befinner sig i. Kanske särskilt asiatiska kulturer. Men det låter inte lösgöra sig från att det fortfarande är gamla religiösa värderingar som ligger till grund för detta och därför är det endast en falsk makt kvinnor får. En makt som grundar sig på gamla feodala attribut och som går ut på att vara män till lags, anser jag. Så länge gamla religiösa och feodala heteronoma värderingar följs, finns inget utrymme för att män och kvinnor ska kunna betraktas som jämlikar utan att lämna plats för maktobalans.

Det är kvinnorasistiskt att inte betrakta kvinnor som människor, att inte ge kvinnor samma frihet, rättigheter och möjligheter som män, bara för att de är just kvinnor. Det är även kvinnorasistiskt att förnedra kvinnor genom att öppet sälja pornografisk litteratur i vanliga butiker, kiosker och på internet. För att inte tala om att över huvudtaget låta det vara lagligt. Jag anser även att burqa och hijab är ett brott mot kvinnors mänskliga rättigheter eftersom jag tror att det är ett resultat av gamla feodala och heteronoma värderingar, i syfte att begränsa kvinnors frihet. Det är en följdreaktion av mäns sexuella projektioner av kvinnor i allmänhet. När de upptäckte att deras systrar, mödrar, döttrar, fruar etc. också kunde fungera som måltavla för okända mäns sexuella projektioner, blev burqan och hijaben en följdreaktion av detta, tror jag. Kanske är det så att, genom sig själv så lär man känna andra. D.v.s män med sådana värderingar utgår automatiskt från att andra män också har sådana värderingar och vidtar därför nödvändiga åtgärder utifrån sitt eget perspektiv.

Kanske är mäns maktmissbruk en del av resultatet av det Scilla Elworthy skriver i sin bok *Makt och kön*, att kvinnor tros ha blivit nästan narsissiskt dyrkade eftersom det är de som föder barn och man på en tiden inte förknippade barnafödande med sexualitet.

Pendeln svängde åt andra hållet och ämnet som jag behandlat i denna uppsatsen är ett resultat av det under väldigt extrema omständigheter. Eftersom det aldrig med säkerhet går att bevisa var som har hänt för så lång tid tillbaka sedan (vi kan ju inte resa i tiden och några vattentäta instrument för att utforska vad som har hänt exakt i det förflutna, finns inte) är det endast spekulationer utifrån arkeologiska fynd etc. De arkeologiska fynd som man kanske tror var en modergudinna, kan i själva verket vara dåtidens pornografi, utformad i lera istället för på bild. Kanske har det aldrig varit en tid, före de närmaste tretusen åren som var tillägnad för kvinnor, utan män har kanske alltid haft makt över kvinnor. Om det har varit så, och det kanske finns belegg för detta, kommer det att föda en obeskrivlig vrede hos kvinnor, tror jag. Det föder kanske *horndjävulen*, om den inte redan är född? Utvecklingen vad gäller en socialt accepterad syn på jämlikhet mellan män och kvinnor går osedvanligt långsamt, både i många västerländska kulturer och i många österländska kulturer. Synen på kvinnan är otroligt primitiv, bland annat p.g.a gamla feodala och religiösa värderingar.

Jag har inte hittat någon tredje roll för kvinnor i de abrahamitiska religionerna som kombinerar de båda arketyperna av mor och fresterska. Kanske kan man göra en liknelse av mor – god

– gud. Fresterska – ond – djävul. Jag anser att värderingar som dessa kan hjälpa till att underblåsa en borderlinepersonlighets kluvna syn på något nedvärderat ont och idealiserat och upphöjt gott. Två olika sidor som är svåra att kombinera för honom/ henne. Jag tror att det är oerhört svårt att upptäcka män som har osunda kluvna värderingar, både i ett svenskt samhälle och i många andra samhällen. Anledningen är att om de har exempelvis borderline eller kan framkalla ett borderlinetillstånd under vissa omständigheter, eller kanske har någon annan mental störning, så kan de fortfarande vara samhällsfunktionella. Kanske även väldigt socialt begåvade eftersom de visar sig från sin absolut bästa sida till omvärlden. Möjligt är att dessa män är just sådana män som man aldrig skulle kunna tänka sig att de har en så sjuk sida hos sig själva. Kanske upplevs de ofta som trevliga, charmiga, tillmötesgående och kompetenta av utomstående människor? De visar kanske upp ett ansikte av sin idealiserat goda sida för omvärlden, och sin nedvärderat onda sida, hemma?

Barry Longs syn på andlig balans mellan man och kvinna tycker jag är intressant eftersom han lyckas att kombinera sexualitet och andlighet. Barry Longs andliga syn är nästan ett möte mellan Freudians syn och Jungiansk syn anser jag. Freud ansåg att sexualiteten var i centrum för allt och han ersatte gud med libidon och driften att fortplanta sig. Jung hade en mer andlig syn människan och sexualiteten. Barry Long förenar andligheten och sexualiteten genom kärleken. Sexualiteten har en mycket central roll enligt honom, men själva kärnan är kärleken. Det är bara i kärleken som man kan förena andligheten med sexualiteten. Kanske vill han säga att det är själva kärleken som är essensen av gudsarketypen?

8. Sammanfattning

Syftet med uppsatsen har varit att belysa att mäns maktmissbruk över kvinnor inte beror på religion eller nationalitet, utan är ett mer personligt och psykologiskt betingat beteende. Men i vissa fall kan vissa religiösa påbud och vissa kulturella heteronoma värderingar hjälpa till att underbygga ett sådant maktmissbruk, för den som väljer att se på saken och tolka påbud och värderingar på ett sätt som gynnar dem i dessa avseenden. I vissa fall är männen kanske även mer eller mindre psykiskt sjuka och i behov av professionell hjälp.

Jag har kommit i kontakt med en del obehaglig information när jag letade information till den här uppsatsen. En del av den informationen har jag valt att sålla bort och en del har jag valt att behålla. Eftersom mitt val av ämne är både känsligt och obehagligt har det gjort att jag övervägt att byta ämne ett flertal gånger. Nu när uppsatsen är skriven vet jag fortfarande inte om det var rätt val eller inte.

Mina perspektiv på maktmissbruk har förändrats, sen innan jag började att skriva den här uppsatsen. Insikten om vad härskartekniker innebär tror jag är en värdefull kunskap, även om den inte tar sig så extrema uttryck som jag har belyst i den här uppsatsen, eftersom de kan användas nästan när som helst och var som helst.

Nu efteråt med facit i handen, när uppsatsen är klar, skulle jag kanske valt att avgränsa mig mer, eftersom ämnet är så stort och det är lätt att sväva ut ganska långt.

Jag har tagit upp ett vanligt sätt att se på historien inom feminism och gynocentrisk feminism, samlat citat ur bibeln och koranen som är tolkningsbara i den här kontexten, refererat böcker som är skrivna i den här kontexten, visat på klassiska härskartekniker och hittat några själv, jag har diskuterat detta och sedan givit exempel på psykologiska anledningar till mäns maktmissbruk över kvinnor. Slutligen har jag som motvikt till allt detta valt att presentera ett otraditionellt sett att se på balans mellan man och kvinna.

9. Källförteckning

9:1 Tryckta källor

- Larsson, S. (1986) *Kvalitativ metod – exemplet fenomenografi*. Lund, studentlitteratur
- Elworthy, S.(1999) *Makt & kön – en bok om kvinnor*. Falun, AiT
- Long, B.(1998) *Konsten att älska*. London, Barry Long Books
- Swanberg, L. (2002) *Hedersmord på Pela – systemen berättar*. Stockholm, Bokförlaget DN
- Lundgren, E. (1992) *Gud och alla andra karlar*.
- Stone, M. (1976) *When God was a woman*. New York, Dorset Press
- DN, (1/12 2003) *Borderline är en personlighetsstörning med god prognos*

9:2 Internetkälla

<http://w1.548.telia.com/~u54811668/Artiklar/harskartek.htm>

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=531&a=154388>

9:3 Filmkälla

Regi, manus och produktion:

Brodén – Filipsson, A. *De fem härskarteknikerna – en teori om maktens språk*.

Bilaga: Intervjuer

Jag har intervjuat tre muslimska kvinnor och tre kvinnor från Jehovas Vittnen i Gävle området i åldern 20 – 35 år. För att värna om deras integritet har jag bytt ut deras riktiga namn, och ibland ålder mot något annat. Detta är referat från intervjuerna.

Frågorna jag ställde dem var:

- Vad grundar sig din inställning på?
- Finns det någon kvinnlig förebild i tron du följer som kan fungera som mall.
- Får/fick du bestämma själv vem du vill gifta dig med?
- Får du bestämma själv om vill dricka alkohol och gå ut på dans, eller är det bättre att fråga om lov först? Föräldrar eller din man eller församlingen?
- Vad anser du om sex före äktenskapet, gäller samma regler både för män och för kvinnor.
- Får man skilja sig? Under vilka omständigheter då?
- Hur ställer sig familjen/församlingen till om man har gjort något fel?
- Är det något annat som du vill tillägga?

Intervju med tre kvinnor från Jehovas Vittnen:

- *i ett äktenskap är mannen huvudet över kvinnan. Mannen är ansvarig för att ta hand om sin familj. Enligt Bibeln så kan inte kvinnan ta det ansvaret.*
- *men jag är själv bara glad att jag slipper ta det ansvaret eftersom det är för stort för mig.*
- *Män och kvinnor ska vara jämlika i ett förhållande, men mannen ska vara ”kapten på kajutan” och fatta de stora besluten*
- *Varken män eller kvinnor får ha sex före äktenskapet eftersom det är otukt enligt Bibeln.*
- *I Bibeln står det att kvinnan är svagare och skapades som ett kompliment till mannen, som skapades först.*

Maria 24 år, medlem i Jehovas Vittnen, med anknytning till Kuba

Hennes värderingar grundar sig från bibeln och hennes uppväxt, dvs. familjen eftersom hennes föräldrar är medlemmar i Jehovas Vittnen.

- jag tror inte att det finns någon kvinnlig förebild inom min tro som kan fungera som mall för kvinnor, men den som vill kan ha en personlig förebild.

- det går bra att gå på disco ibland, men jag gör det nästan aldrig själv eftersom det anordnas dans genom församlingen.

Maria behöver inte be om lov om hon ska gå på discotek eller dricka alkohol eftersom hon bor själv.

- men om jag hade bott hemma hos mina föräldrar skulle det vara en självklarhet att be om lov först.

- enligt en biblisk princip får jag dricka vin, men inte för mycket så att jag inte kan uppföra mig, ta ansvar för mina handlingar eller tappa kontrollen. Om jag bröt denna principen, skulle församlingens äldsta komma hem till mig för att prata mig till rätta.

Förstår hon då att hon gjort ett misstag, ångrar sig och lovar att det inte ska upprepas, är hon välkommen att fortsätta vara med i församlingen. Om inte så blir hon tvungen att lämna församlingen.

- jag får själv bestämma vem som jag vill gifta mig med, men jag rekommenderas starkt att gifta sig med en man som själv är medlem i Jehovas Vittnen. Om jag gifter sig med en "världslig man" dvs. en man som inte är medlem i Jehovas Vittnen, kan det uppstå familje-problem. Blir problemen för stora så kanske vi vill skiljs efter ett tag.

- enligt en biblisk princip får män och kvinnor inte skiljas åt, men om den ena har varit otrogen eller dör, då får den andra ta ut skilsmässa och gifta om sig.

Förekommer det misshandel inom äktenskapet så får de skiljas, men ingen av dem får gifta om sig.

Det händer ändå att män och kvinnor skiljer och gifter om sig, även om det inte finns någon av ovanstående anledningar till det. Eftersom de brutit mot en biblisk princip, har de gjort en personlig uppgörelse mellan sig själv och Gud.

- varken män eller kvinnor får ha sex före äktenskapet eftersom det är otukt enligt bibeln. Men det händer att både män och kvinnor har sex före äktenskapet ändå. De kan bli förlåtna om de förstår sitt misstag.

- kvinnor ska inte klä sig för utmanande, för män ska kunna se på dem och ändå se kvinnan för den hon är, enligt en biblisk princip.

Maria tycker att mannen är den som ska styra i ett förhållande och även den åsikten kommer från bibeln där det står att mannen ska vara kvinnans överhuvud.

Hon vill gifta sig med en man som hon litar på och respekterar tillräckligt mycket för att kunna lämna över viktiga beslut till. Någon som kan styra kajutan, vilket kan vara bra för om det finns för många viljor så kan det lätt uppstå konflikter i hemmet som kan leda till skilsmässa. Man ska inte skilja sig.

- jag har inte tänkt så mycket på varför mannen ska styra, kanske pga. att kvinnan blir mer ostabil och känslomässig under tiden när hon har mens, därför kan mannen fatta bättre beslut.

Maria är inte bokstavstroende vad gäller bibeln, utan tror att den kan vara skriven i form av berättelser för att budskapet lättare ska kunna förstås av oss människor.

Anna 21 år, medlem i Jehovas Vittnen med anknytning till Sverige

Hennes tro och inställning grundar sig på bibeln.

- mina föräldrar är medlemmar av Jehovas Vittnen så jag är uppvuxen med tron. Men jag har själv valt som vuxen att acceptera tron eftersom den ger tillfredsställande svar på mina frågor.

- jag har inte tänkt på om det finns någon direkt kvinnlig förebild i min tro. Men i bibeln finns det flera kvinnor som kan fungera som kvinnliga förebilder och trogna tjänare av gud, tex. i berättelser om Sara, Rut och Noomi.

- det finns ett ordspråket om den dugliga hustrun som är företagsam, hon ska sköta om sitt hem och hon ska respektera och älska sin man.

- jag bygger mina personliga principer på bibeln, och det som inte står i bibeln får tolkas utifrån de andra principerna som ex. vilka tv-program eller vilken musik man kan eller inte kan se på och lyssna på. Samvetet avgör mycket.

- de här principerna kan också styra mitt val av jobb, jag skulle inte kunna jobba i en vapenfär tex. så att jag får ta konsekvenserna av det senare.

- jag har aldrig varit på ett disco eftersom miljön inte stämmer överens med mina och bibelns principer, men om jag ändå skulle vilja gå dit så går det bra. Jag behöver inte fråga sina föräldrar eller "de äldsta" i församlingen om lov först, utan jag tar själv konsekvenserna av mitt handlande. Vittnen träffas mycket eftersom de har samma principer, och de ordnar ibland egna fester hemma.

- det är okey att dricka vin eftersom det står i bibeln, men inte att dricka sig full och inte att uppföra sig olämpligt. Jag har druckit vin förut.

-jag får bestämma själv vem jag vill gifta sig med, en utomstående eller medlem i Jehovas Vittnen, men jag rekommenderas starkt att välja en partner som är ett Vittne eftersom äktenskapet kan få bättre förutsättningar och mindre problem när vi har samma principer. Det skulle vara tråkigt om min framtida man inte var ett Vittne eftersom han inte skulle förstå och dela min tro på Gud.

- jag får ha en pojkvän innan jag gifter sig men inte sex före äktenskapet. Varken män eller kvinnor får ha sex före äktenskapet eftersom det står i bibeln, otukt heter det. Om jag skulle ha sex före äktenskapet så är det inte bra eftersom jag är ett Vittne. Men alla är människor och om man inser sitt misstag och ångrar sig så blir man förlåten. Om det skulle råka hända så kan de äldsta i församlingen ge råd och stöd att leva efter den bibliska principen.

Men om hon inte vill leva efter den bibliska principen blir hon utesluten ur församlingen.

- reglerna gäller både för män och kvinnor.

Om en utomstående däremot blir ett Jehovas Vittne och inte kände till principerna innan, och därför haft sex före äktenskapet så gör det inget. Men det får inte förekomma om man väl blivit ett Vittne.

- jämfört med andra religioner tror jag att det är svårare att bli ett Jehovas Vittne än att sluta vara ett Jehovas Vittne.

Anna tycker att män och kvinnor ska vara jämlika i ett förhållande, men mannen ska vara "kapten på kajutan" och fatta de stora besluten i syfte att ansvara för familjen. Men de besluten kan även tas i samråd med hustrun.

Hustruns respekt för mannen kommer av att han behandlar henne väl, och det kommer han att göra om han följer de bibliska principerna menar Anna.

- inom Jehovas Vittnen ser man väldigt allvarligt på äktenskap och dem som en gång gift sig bör inte skilja sig. Men det finns vissa undantagsfall, om den ena personen dör, varit otrogen eller om misshandel förekommer så får man skilja sig och gifta om sig.

- men man ska ändå försöka lösa problemet eftersom skilsmässa annars kan bli en för lätt utväg.

Enligt en biblisk princip ska mannen älska sin hustru som sin egen kropp, han ska älska och uppskatta henne, säger Anna.

- jag är glad att jag läst bibeln. Grundläggande saker som håller på att försvinna i samhället tex. hur man ska vara mot sin nästa är bra att veta. Jag tror också att jag blivit en bättre människa av att läsa bibeln.

Sara 20 år, är medlem i Jehovas Vittnen med anknytning till Sverige

Saras föräldrar är medlemmar i Jehovas Vittnen så hon har vuxit upp med den tron.

- Det finns ingen speciell kvinnlig förebild i bibeln för mig även om där finns många kvinnor. Jag har kvinnliga förebilder i församlingen, och Jesus lära om hur man ska behandla andra fungerar som en förebild för mig.

- Jag får dricka alkohol utan att fråga om lov först. Vad som helst som jag tycker om bara det inte går över styr så att jag får minnesluckor, blir bakfull, vinglar och gör saker som jag annars inte skulle göra tex. ha samlag.

- jag får gå på disco och dansa, men gör det inte eftersom det inte intresserar mig. Jag har varit på disco förut och tycker att folk ofta blir dryga när de dricker för mycket. Jag föredrar annan dans.

- jag får bestämma själv vem jag vill gifta sig med, oavsett om han är medlem i Jehovas eller inte, men tror inte att äktenskapet skulle fungera så bra om jag gifte sig med en utomstående eftersom jag inte skulle kunna dela min tro med honom, och den är väldigt viktig för mig. Han

skulle inte kunna predika och delta på möten. Kanske skulle det vara svårt för honom att vänta på mig eftersom jag inte får ha sex före äktenskapet.

- varken män eller kvinnor får ha sex före äktenskapet eftersom det står i bibeln.

- Gud skapade mannen och kvinnan för att de ska gifta sig med varandra, det står även i Sveriges lagbok. Men sedan kom sambolagen. Jag skulle känna mig mycket tryggare om jag gifte mig än om jag var sambo eftersom det innebär så många praktiska problem att vara sambo.

- i ett äktenskap är mannen huvudet över kvinnan, men han ska behandla henne med respekt. En ror och en styr i äktenskapet. Mannen är ansvarig för att ta hand om sin familj. Enligt bibeln så kan inte kvinnan ta det ansvaret eftersom det är för stort. Om både mannen och kvinnan följer reglerna som står i bibeln så fungerar det mellan dem.

- i bibeln står det att kvinnan är svagare och skapades som ett komplement till mannen, som skapades först. Det står inte i bibeln varför mannen fått ansvaret över kvinnan så jag kan inte svara på den frågan, men jag har accepterat att det är så.

- jag vet inte om män och kvinnor döms lika för sina dåliga gärningar när mannen har ett större ansvar än kvinnan. Jag kan inte svara på den frågan, men jag är själv bara glad att jag slipper att ta det ansvaret eftersom det är för stort för mig.

- man får skilja sig om sin partner är otrogen, dör eller om mannen misshandlar. Men man får bara gifta om sig om parten dör eller är otrogen, inte om äktenskapet tar slut pga. misshandel. Om man bryter mot något av detta så utesluts man ur församlingen eftersom det står i bibeln. Men man kan få vara kvar i församlingen om man förstår att man gjort fel och ångrar sig. Gör man inte det och vill man inte följa det som står i bibeln så är det ingen mening med att vara med i Jehovas Vittnen och då utesluts man ur församlingen. Meningen med detta är att man vill hålla församlingen ”ren” så att människorna är ”rena” inför gud. Att vara ”ren” inför gud innebär att man följer bibeln, eftersom han gav den till människorna. Han känner människorna bäst eftersom det var han som skapade dem.

- jag skulle inte vilja ändra på något utan tycker att det är perfekt eftersom Jehovas Vittnen lever som de lär, till skillnad från ex. katoliker, protestanter och muslimer. Jag skulle rekommendera det till alla.

Intervju med tre muslimska kvinnor:

- Jag bär inte slöja eftersom jag tror att jag skulle bemötas på ett diskriminerande sätt.
- Jag får inte dricka alkohol eller gå på disco. Jag får inte bada i bikini när andra män utom min make ser eftersom jag inte ska vara attraktiv för andra män enligt en religiös princip.
- En kvinna som förlorar oskulden innan hon är gift förlorar sin respekt. Hon skulle bli stämplad som en hora och hennes man skulle kasta ut henne.
- Om en kvinna blir våldtagen så får hennes man inte slå, döda eller skilja sig från henne enligt islam. Men det förekommer att män slår och dödar sina fruar ändå,
- En man får slå sin fru om hon har gjort något stort misstag eftersom det står i Koranen.

Kadidja 20 år, är muslim med anknytning till Turkiet.

Hennes synsätt har påverkats av religionen, traditioner och av familjen, samtidigt som hon själv har tänkt mycket kritiskt kring dessa frågor. Hon är ogift.

- jag tror inte att det finns någon kvinnlig förebild inom islam.

- jag bär inte slöja eftersom jag tror att jag skulle bemötas på ett diskriminerande sätt. Men för mig är slöjan en positiv symbol av kärlek till Gud, och för att visa omvärlden att man följer Guds väg av etik och moral.

Hon tänker själv börja använda sjal när hon når en ålder av ca förtio år eftersom hon vill vara närmare Gud.

- det finns problem i en del familjer om man ska använda slöja eller inte. Det händer att mannen inte vill att hans fru ska vara utan slöja eftersom han tycker att hon tillhör honom. Han vill inte dela med sig av hennes skönhet till andra män. Men de flesta män låter kvinnan bestämma själv om hon vill ha slöja eller inte.

- jag får dricka alkohol och gå på disco på eget initiativ. Jag får också ta eget ansvar för sina handlingar och därför noga överväga mitt handlande. Men för att visa respekt för mina föräldrar så ber jag alltid om lov först.

Eftersom de har skapat henne vill hon i gengäld ge dem respekt tillbaka. Som en kärleksgest vill hon ta hand om sina föräldrar när de blir äldre.

- jag är fri att välja den mannen jag vill gifta sig med, men det är lättare att gifta sig med en man som är turkisk muslim eftersom han har samma grundläggande värderingar än tex. en svensk man.

- vi kan kommunicera på ett tydligare sätt eftersom våra grundtraditioner är lika.

- det är upp till var och en som vill ha sex före äktenskapet. Personligen vill jag spara min oskuld till mannen jag älskar tills vi gifter oss. Han ska också vara svendom för att de ska kunna uppnå det där lilla speciella säger Kadidja.

Hon vill känna att det bara är han som finns i hennes liv. För hon skulle ångrat sig och fått skuld känslor resten av sitt liv om hon gav sin oskuld till någon som hon inte skulle gifta sig med ändå.

- fast jag tycker ändå att det är okej om jag skulle ha sex med mannen jag ska gifta sig med innan äktenskapet, även om mina föräldrar inte tycker det. Jag vet att mina föräldrar skulle bli mycket besvikna om jag inte bevarat sin oskuld och se det som ett stort misstag från min sida, därför skulle jag inte heller kunna göra dem så besvikna utan väljer medvetet att bevara min oskuld.

- inställningen varierar mycket från familj till familj. I storstäder är det friare, men på landsbygden kan kvinnan ha en slags makt genom att visa för omgivningen att hon är oskuld. Det är gamla traditioner som finns kvar. Man kan säga att en kvinnas respekt baserar sig på om hon är oskuld eller inte.

- om en man har haft sex före äktenskapet ser inte omgivningen så allvarligt på det, man förstorar inte upp saken. När en man och en kvinna ska gifta sig så ska mannens familj ge guld till henne.

- det är tradition och sed. Guld tillhör bruden när hon gift sig, det ska fungera som en trygghet i framtiden om hon kommer att skilja sig senare eller om de får det svårt ekonomiskt senare i tiden.

- det är en fråga om respekt, för att mannens familj ska veta att hon är värdefull.

- det kommer att bli så när jag gifter mig också. Det är oftast guld som går i arv från generation till generation, till sönerna.

- man får skilja sig inom islam, men man ska helst försöka undvika det. Det beror på vad anledningen är.

- mina föräldrar har inte pratat med mig om detta, men underförstått så ska alla veta sin plats.

- jag önskar att fler hade samma tur som jag som har så förstående föräldrar, inte för stränga, de lyssnar och känner tillit till mig, och jag har frihet att fatta egna beslut och ta ansvar för mina handlingar.

Aisha 27 år, är muslim med anknytning till Somalia.

- jag tycker inte att jag är så religiös. Jag har vuxit upp med den islamska tro eftersom mina föräldrar är muslimer.

Hon är gift sedan sex år tillbaka med sin muslimska man från Somalia. Hon fick bestämma själv vem hon ville gifta sig med för sina föräldrar, bara hon gifte sig med en muslimsk man. Hennes föräldrar sa till henne att om hon gifter sig med en icke muslimsk man kan det uppstå problem om hon får barn med honom, och de inte vet vilken tro de ska uppfostra sina barn till. Äktenskapet skulle bli kaos.

- vissa föräldrar som är mycket traditionsbundna muslimer i Somalia arrangerar sina barns äktenskap. Det innebär att föräldrar emellan kommer överrens om vilka de ska gifta bort sina barn med. Det händer att barnen själva inte har något att säga till om.

- i koranen finns olika kvinnliga förebilder för kvinnor säger Aisha, tex. Mohammeds fruar. Men ingen som är speciellt utmärkande.

- jag får inte dricka alkohol eller gå på disco. Jag får inte bada i bikini när andra män utom sin make ser eftersom jag inte ska vara attraktiv för andra män enligt en religiös princip. Samma sak gäller min man.

- en del män är mycket kontrollerande av sina fruar när det gäller dessa principer, även om de själva bryter mot dem. Jag följer principerna pga. att det är ett religiöst påbud och inte för att min man vill det.

- jag bär inte slöja, men om jag skulle klä sig för avslöjande eller utmanande skulle det vara ett stort misstag eftersom jag är muslim. Jag kan bli straffad av Gud eftersom jag brutet mot Guds princip. Om jag ändå skulle ta beslutet att gå i tex. shorts så får jag ha i baktanke att jag brutit mot ett Guds ord samtidigt som jag har skyldighet till sin man.

- poängen ligger inte i hur attraktiv eller oattraktiv man är i andra mäns ögon, utan det ligger i att man visar för mycket av sin privata kropp för andra.

Bland muslimer i Somalia är det tradition att pojkar ska omskäras av hygieniska skäl. Det sker antingen när han är nyfödd eller när han är ca 7 år.

- när en flicka är sju till femton år är det föräldrarnas uppgift och ansvar att lära henne vad som är rätt och fel - Guds ord, att respektera Gud. I den här läran ingår att veta att en muslimsk kvinna måste vara oskuld enligt islamsk tradition. Detta var en tradition först men senare blev det en lag.

- jag var själv oskuld när jag gifte mig, eftersom en kvinna som förlorar oskulden innan hon är gift förlorar sin respekt.

Hon skulle bli stämplad som en hora och hennes man skulle kasta ut henne, säger hon. Ingen vill gifta sig med en kvinna som inte är oskuld innan äktenskapet, om han inte älskar henne och förlåter henne. Men det är väldigt ovanligt. En kvinnas oskuld är mer kulturellt betingad än religiös i Somalia säger Aisha. Det är väldigt viktigt att en kvinna är oskuld innan hon gift sig.

- kvinnlig könsstympning finns inte i koranen. Jag är själv emot det.

Hon är själv inte könsstympad eftersom hennes föräldrar är moderna i sitt sätt att tänka, men hon känner väldigt många som blivit könsstympade, bla. hennes mamma.

- anledningen till könsstympning är att flickan ska vara "ren". Den som har råd kan gå till en läkare, då får flickan både bedövning och så är redskapen rena och hygieniska.

Om hon inte har råd att gå till en läkare finns det gamla kvinnor som kan skära om flickan. Det är tradition, men då får flickan ingen bedövning och redskapen är nästan alltid ohygieniska. Kvinnan kan tex. använda sig av en liten kniv.

- det finns bla. två sorters omskärelse som man använder sig av:

Suna innebär att enbart klitoris avlägsnas. Aisha tror att profeten Mohammed var emot kvinnlig könsstympning och förespråkade att mannen skulle älska kvinnan som hon är ändå. Hon tror att han har uttalat: *men för dem som inte kan låta bli att stympa kvinnor, så är det bättre att avlägsna enbart klitoris och inte skära bort blygdläpparna*. Aisha är inte helt säker på detta uttalandet.

- det tar ca en vecka att läka när man utsatts för Suna.

Faraon är den andra sortens könsstympning och kom med influensen från Egypten under tiden Faraon regerade, därav namnet, säger Aisha.

Den innebär att inre och yttre blygdläppar skärs bort och sys ihop. Såret rekommenderas att hållas torrt och läkningstiden är ca två veckor.

- i Somalia görs nästan alltid könsstympning av tradition och inte för att det är frivilligt. Flickorna är sju till tio år enligt tradition när hon ska stympas.

- jag blev retad och mobbad i skolan eftersom jag inte var omskuren. Det syntes att jag inte var stympad när flickorna skulle gå och kissa eftersom kisstrålen var annorlunda. Klasskompisar och andra kallade mig för "oren" och sa att jag inte var en riktig muslim. Det var en svår tid.

- många kvinnor får menstrationsproblem senare eftersom springan som lämnats öppen för att urin och blod ska kunna passera är för smal. Blod och urin lagras i kroppen.

- nästan uteslutande av kvinnorna som könsstympats har stora smärtor vid samlaget med sin man, och när de ska föda barn gör det jätteont.

- enligt islam får en muslimsk man gifta sig med max fyra kvinnor. Men, innan han gifter sig med sin första fru måste han få hennes godkännande om han har vill gifta sig med fler är henne i framtiden. Om han inte fått sin första frus godkännande utan gifter sig med en eller fler fruar ändå, då har hon rätt att skiljas.

- om mannen är en bra och trogen muslim måste han överväga beslutet mycket noga eftersom han kan bli straffad av gud om han gifter sig och inte behandlar alla fruarna lika. Det är bara män som är ekonomiskt välbärgade som kan ha flera fruar.

Aisha tror inte på att en man kan behandla flera fruar lika eftersom man inte kan veta vad han känner längst inne i sitt hjärta. Hon tror inte att hon skulle ge sitt godkännande om hennes man ville gifta sig med en ny fru eftersom hon skulle bli svartsjuk och inte vill dela sin man med någon annan kvinna.

- en muslimsk kvinna får absolut inte gifta sig med mer än en man åt gången. Men om hon skiljer sig och gifter om sig så går det bra. Det är upp till henne.

Det är tillåtet att skilja sig som muslim om skilsmässa är den enda utvägen för ett förhållande som inte kan fortsätta längre. Exempel på anledningar till det kan vara om misshandel förekommer eller om någon av dem är alkoholist. Mest beror det på var individerna själva sätter gränserna. En kvinna kan till exempel kräva av sin man att han ska ändra på sig om hon har goda skäl för det tex. otrohet, misshandel eller alkoholvanor. Om han inte gör det så får hon skilja sig, säger Aisha.

- om mannen eller kvinnan är otrogen ska fyra vittnen kunna vittna om det som hänt. Men i Somalia följs reglerna inte åt. Den som har pengar kan muta sig fri, men fattiga kvinnor råkar ofta illa ut. I Somalia är det väldigt mildt jämfört med många andra muslimska länder som ex. Iran och Nigeria.

- frun är skyldig att föda barn åt sin man, helst pojkar. Det är en gammal tradition i Somalia. Om frun bara föder flickor eller är infertil, har mannen rätt att gifta sig med en ny fru.

- men jag tror att det är gud som bestämmer vilket kön barnet får och att man ska vara lika tacksam oavsett vilket kön det blir.

- en muslimsk kvinna kan kräva sin man på pengar om hon vägrar att amma sitt barn. Det är inte utpressning eftersom mannens skyldighet är att försörja familjen. Oavsett hur rik hans fru är, har mannen inte rätt att be om hennes pengar. Men om han är fattig så är det upp till frun om hon vill dela med sig.

Aisha säger att barnen står i skuld till sina föräldrar eftersom det är föräldrarna som har skapat dem. Som en kärleksgest tar barnen i sin tur hand om sina föräldrar när de blir gamla. Aisha säger att koranen uppmuntrar barn att ta hand om sina föräldrar när de blir gamla, men det är ingen lag.

- om jag hade möjligheten så skulle jag vilja ändra på väldigt mycket i Somalias traditioner.

- folk blandar ihop religionen med traditioner och eftersom männen har den största makten händer det att de utnyttjar den. De tar parti för det som gynnar dem mest i enskilda frågor. Ex. på det är vid en skilsmässa.
- om mannen är rik kan han och hans familj muta domarna så han slipper betala underhåll, samtidigt som han får ensam vårdnad om barnen om de har några. Det är hemskt.

Fatima 35 år, är kurdisk muslim men anknytning till Irak.

- för mig finns ingen kvinnlig förebild, men i islam finns Fatima och Zeinab som betyder mor och dotter. Man kan betstämman själv.
- Hon gifte sig när hon var 31. Hennes pappa ville inte tvinga henne och hennes systrar att gifta sig, de fick bestämma själva. Det är därför som hon gifte sig sent, det är ganska ovanligt i Irak att en kvinna gifter sig när hon är över trettio år, säger Fatima.
- jag ville ha en religiös man som tror på Gud. Inte en man som varit med kvinnor före mig. Det är ovanligt med sådana män.
- Det är olika i olika familjer, ibland får barnen bestämma själva vem de vill gifta sig med och ibland är det föräldrarna som bestämmer.
- I Irak var hennes familj inte så religiös säger hon, hon fick styra själv om hon ville ha slöja eller inte och hon gick ofta utan slöja när hon var ung. Det gjorde inget. Hon började använda slöja när hon blev arton år. När hon kom till Sverige blev hon mer religiös och började läsa islamsk lag. Hennes man ville också att hon skulle ha slöja när gifte sig.
- slöja är frihet.
- Gud bestämmer att kvinnan ska ha slöja eftersom hon inte ska visa sin skönhet för män i allmänhet utan bara för sin far, bror, son, man och sina kusiner. Inga andra, säger Fatima.
- det är nästan förbud.
- Fatima säger att Gud kommer att straffa henne om hon visar sig vacker för män i allmänhet, män kan bli attraherade av henne. Smink används för att attrahera och göra sig vacker för män, därför använder hon inte smink. Om en man skulle vilja gifta sig med henne för att han är attraherad av henne så skulle hon inte vilja ha honom, säger Fatima.
- jag vill inte ha honom.
- Fatima säger att hon önskade att kvinnor i Sverige också hade slöja.
- män i Irak väntar med att gifta sig, för kvinnor kostar mycket.
- Mannen måste köpa guld, kläder, skor och allt som hon behöver. När de är gifta måste maken ge sin fru pengar. Om de skulle skilja sig så är han skyldig att ge henne pengar, annars kan Gud straffa honom. En irakisk kvinna får be sin man om vilka materiella saker hon vill så länge han kan betala för dem. När kvinnan gift sig flyttar hon hem till sin mans hem, som oftast bor hemma med sina föräldrar. Islamsk lag säger att mannen måste kunna ge sin fru en bostad ex. ett hus, en lägenhet eller bara ett rum. Han måste köpa det hon behöver som mat och kläder. Mannen är underhållsskyldig till sin fru/fruar och barn.
- i Irak, vissa män kan inte försörja sin familj. De säljer sina döttrar till prostitution för att få mat.
- Enligt en islamsk lag får varken män eller kvinnor ha en sexuell relation innan äktenskapet, säger Fatima.
- i mitt land, män gör ändå allt.
- Men nästan ingen kvinna har sex före äktenskapet, kanske en på miljonen säger Fatima. Om hennes familj är religiös så får de inte skada henne om misstaget är hennes.
- Om en kvinna får arbeta eller inte beror på hennes man och familj.
- Fatima får arbeta för sin man, han vill att hon ska arbeta. Om det är ett jobb som passar en kvinna, om det inte finns bara eller nästan bara män på jobbet som ex. mekaniker, då får hon jobba. Anledningen till detta säger Fatima är att man vill undvika onödiga våldtäktsrisker.

Om en man våldtar en kvinna som har slöja så är det mannens fel, men om kvinnan är utan slöja och tex. klär sig utmanande eller sänder ut någon signal så är det hennes fel om hon blir våldtagen säger Fatima. Om en gift kvinna blir våldtagen så får hennes man inte slå, döda eller skilja sig från henne enligt islam. Det förekommer att män slår och dödar sina fruar ändå, men de är inte riktiga muslimer eftersom de inte följer koranen och Guds ord, säger Fatima.

En man får slå sin fru om hon gjort något stort misstag eftersom det står i koranen.

- orsaken avgör helt.

I islamsk tro blir en man som gifter sig med en kvinna som förlorat oskulden innan äktenskapet, tex. genom en våldtäkt upphöjd hos Gud. Anledningen är att eftersom ingen annan man vill gifta sig med henne, gömmer han hennes misstag genom äktenskapet.

- Gud kommer tacka honom.

Enligt islamsk lag ska både mannen och kvinnan vänta med sin sexuella debut innan äktenskapet. Något annat är förbjudet. Äktenskapet är bla. till för att tillfredsställa varandra sexuellt så att man kan vara tillsammans utan att slå in på fel väg och samtidigt respektera Gud. Gör man det kommer man till himlen annars kommer man till helvetet, säger Fatima.

För att en kvinnas man inte ska bli arg säger Gud att hon måste be honom om lov innan hon går ut för att besöka sina föräldrar, syskon, vänner eller för att shoppa. Det är för att han ska veta var hon är så att hon inte är otrogen. Om hon ska gå till jobbet behöver hon inte fråga om lov. Mannen måste inte be sin fru om lov när han ska gå ut men Fatima brukar ändå fråga sin man om vad han ska göra när han går. Hon vet inte om det finns någon lag om det eftersom det är första gången hon får frågan.

En man som kan försörja sig tillräckligt får ha max fyra fruar. Eftersom mannens psykologi är så att han har behov av mer än en kvinna, medan kvinnan bara har behov av en man, säger Fatima.

- Gud har skapat mannen så.

Ex. på anledningar till varför han får gifta sig med fler än en fru kan vara att den/de första frun inte kan få barn eller om hon inte är vacker i hans ögon. Men alla kvinnorna ska behandlas lika oavsett vad det gäller. En mycket rik man kan gifta sig med fler än fyra kvinnor, men han måste ändå behandla alla lika och räkna till till alla lika mycket.

Fatima skulle inte vilja att hennes man tog sig en ny fru. Men Fatima menar att många kvinnor i Irak vill gifta sig med en man som har flera fruar eftersom de känner trygghet, kärlek och respekt.

- de tror att om de får barn med honom så blir barnen bra människor. Han är en man som sköter henne bra.

Fatima säger att många kvinnor i Irak tror att en man med flera fruar är en bra man eftersom han är bekräftad av flera kvinnor. Profeten Mohamed gifte sig med flera kvinnor eftersom det var kvinnorna själva som tog initiativ till att gifta sig med honom.

I Irak finns en lag om sexuellt utbyte som liknar sambolagen i Sverige, säger Fatima.

Ex. en muslimsk man på resa utan fru kan gifta sig med en annan kvinna tillfälligt i ex. en dag, en månad eller hur länge de vill. Den har inte med islam att göra, säger Fatima.

- Det är bättre att göra så än att gå till en hora säger Gud. Det är inte otrohet.

Men bara kvinnor som har dåligt rykte eller som är änkor gör såhär. Kvinnan har inte rätt att ärvä honom och få pengar vid skilsmässa.

Änkor rekommenderas starkt att gifta om sig, de som inte vill kan använda sig av den här lagen. Den är till för att en kvinna som inte är gift ska kunna leva med en man utan att vara en hora.

Fatima säger att en hora är en kvinna som har sex med många män, med eller utan betalning, det är samma sak. I Irak finns det bara kvinnliga horor, inga manliga.

Fatima får inte sola på stranden när det finns andra män där. Men om det bara är kvinnor där så går det bra. Men Gud förbjuder att en kvinna badar eller visar sig med andra kvinnor som

talar om för sina män eller andra manliga släktingar hur hon ser ut. Det är inte bra för då kan de männen ha en blid av henne i sitt huvud. Män måste också dölja kroppen från naveln och ner till knäna i ett ogenomskinligt och löst sittande plagg.

- Att dricka alkohol är förbud.

Fatima får inte dricka alkohol eftersom det är förbjudet att skada andra enligt islam. Enligt islam ska man ta bort en spik om den kan vara till skada för någon annan. När man blir full så kan man inte ta ansvar för sina handlingar och kanske skadar någon.

Fatima har aldrig varit på ett discotek och hon får inte gå dit.

- Det är inte en religiös plats. Det är en synd att gå till discotek och dansa med andra män. Hon tycker inte om det, hon tycker mer om Gud och vill och försöker göra som Gud vill istället.

- En man och en kvinna kan dansa hemma själva med varandra.

Man får skilja sig inom Islam. Både mannen och kvinnan har rätt till det om rätt orsak finns tex. om mannen inte försörjer familjen som är hans ansvar, de inte tycker om varandra, om någon av dem är infertil. Om en man vill skilja sig så är han underhållsskyldig, men om kvinnan vill skilja sig så är mannen inte underhållsskyldig till henne. En kvinna kan gifta om sig efter en skilsmässa som varar i fyra månader och tio dagar, den är till för att se om hon är gravid eller inte med mannen hon skiljer sig med. Ibland kan det uppstå problem om kvinnan vill skilja sig. Om mannen och hans familj är troende så kan de ibland skada henne verbalt genom att sprida ut falska rykten om henne. Men det händer värre saker bland dem som inte är troende säger Fatima.

Fatima tror på ett liv efter döden.

- Det livet är viktigare.

I himlen kan mannen och kvinnan gifta sig med varandra igen, om kvinnan vill. Det får hon bestämma.